Tervise Arengu Instituut

Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas

Uuringu aruanne

Tallinn 2025

Tervise Arengu Instituut

Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas

Uuringu aruanne

Sigrid Vorobjov, Liina Veskimäe

Tallinn 2025

Tervise Arengu Instituudi **missioon** on olla teaduspõhiste tervislike valikute kujundaja.

Retsensent: Tiia Pertel

Tänuavaldused Jaanika Piksööt, Merike Lauri.

Väljaande andmete kasutamisel viidata allikale.

Soovitatav viide käesolevale väljaandele: Vorobjov, S, Veskimäe L. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2025.

ISSN 3059-7080

Sisukord

1 Sissejuhatus 7
2 Materjal ja meetodid 8
3 Uimastite kättesaadavus 9
3.1 Tubaka- ja nikotiinitoodete kättesaadavus 9
3.1.1 Tavasigarettide kättesaadavus 9
3.1.2 E-sigarettide, huuletubaka, vesipiibu ja kuumutavate tubakatoodete kättesaadavus 9
3.2 Alkoholi kättesaadavus 10
3.3 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kättesaadavus 11
4 Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine 12
4.1 Sigarettide suitsetamine, suitsetamise sagedus ja suitsetamise alustamise vanus 12
4.2 Teiste tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine 13
5 Alkoholi tarvitamine 15
5.1 Alkoholi tarvitamise sagedus, tarvitatud alkoholi liigid ja tarvitamise alustamise vanus 15
5.2 Purjus olemine, selle sagedus ja purjus olija vanus 17
5.3 Alkoholi tarvitamise motiivid 18
5.4 Alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid 19
6 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamine 20
6.1 Narkootiliste ainete tarvitamine üldiselt 20
6.2 Kanepi tarvitamine 22
6.3 Ravimite tarvitamine 24
6.4 Inhalantide tarvitamine 24
6.5 Stimulantide tarvitamine 25
7 Uimastite mõju tervisele 26
8 Kool, vaba aeg ja suhted sõpradega 28
8.1 Koolist puudumine ja õppeedukus 28
8.2 Vaba aja veetmise viisid 29
8.3 Suhted sõpradega 31
8.4 Uimastite tarvitamine sõprade seas 32
9 Piirkondlikud ja õppekeelega seotud erinevused uimastite tarvitamises 33
9.1 Piirkondlikud erinevused 33
9.2 Õppekeelega seotud erinevused 35
10 Kodu ja perekond 36
10.1 Peretüübid 36
10.2 Suhted vanematega 36
10.3 Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamisse 37
10.4 Vanemate haridus, perekonna majanduslik olukord ja taskuraha 38
11 Teabeallikad uimastite kohta ja kokkupuude uimastiennetusega 40
12 Sotsiaalmeedia kasutamine, mängimine elektroonikaseadmetega, panustamine raha peale ja nende seos uimastite tarvitamisega 42
13 Vaimne tervis 44
14 Arutelu ja kokkuvõte 46
Kasutatud kirjandus 49
Lisatabelid 50

Lühikokkuvõte

Koolinoorte uimastite tarvitamise uuring toimub iga nelja aasta järel ja on osa üleeuroopalisest koolinoorte alkoholi, tubaka ja narkootikumide tarvitamise uuringust (ingl ESPAD, *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*). Uuringu eesmärgiks on anda ülevaade Eesti 15–16-aastaste kooliõpilaste alkoholi ja teiste uimastite tarvitamisest, hoiakutest ja sellega seotud tervisekäitumisest. Andmekogumine toimus 2024. aasta esimeses pooles ja uuringus osales üle 2000 kooliõpilase Eesti üldhariduskoolide 8–9 klassidest.

Järgnevalt on esitatud peamised tulemused:

- **Kättesaadavus:** Iga teine õpilane pidas sigarettide, e-sigarettide, huuletubaka ja alkoholi kättesaadavust kergeks. Kanepit pidas kergesti kättesaadavaks kolmandik noortest. Rahusteid/uinuteid ja stimulante (ilma arsti korralduseta) hinnati raskemini kättesaadavaks. Võrreldes 2019. aasta tulemustega vähenes pisut sigarette, alkoholi ja kanepit kergesti kättesaadavaks hinnanud noorte osakaal.
- **Alkoholi tarvitamine:** Alkoholi pole kunagi tarvitanud 25% õpilastest (1999. a 4%). Iga viies noor oli tarvitanud alkoholi 12-aastaselt või nooremana. Alkoholi saadi peamiselt sõpradelt, vanematelt või teistelt tuttavatelt, kusjuures endiselt igale neljandale õpilasele pakkus alkoholi lapsevanem ise ning kümnendik sai alkoholi kodust.
- **Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine:** Sigarettide suitsetamine on viimase kahe kümnendi jooksul vähenenud ning viimasel kuul suitsetanute osakaal (10%) oli madalaim kõigi uuringuaastate võrdluses. Samas suurenes e-sigarettide ja huuletubaka tarvitamine, eriti tüdrukute hulgas. Viimase kuu jooksul oli e-sigarette suitsetanud veerand õpilastest. E-sigarettide proovimise vanus nihkus nooremasse ikka, peamiselt 12–14 eluaastale.
- **Narkootikumide tarvitamine:** Koolinoorte narkootikumide tarvitamine vähenes veidi võrreldes 2019. aastaga. Kanep oli jätkuvalt enim tarvitatavaks narkootikumiks, kuid selle tarvitamine oli viimase kahekümne aasta madalaimal tasemel. 2024. aasta uuringu järgi oli iga viies õpilane proovinud või tarvitanud kanepit. Kuigi stimulantide (nt amfetamiin, ecstasy, kokaiin) tarvitamine veidi suurenes, oli see siiski harvaesinev.
- **Terviseriskide tajumine:** Uimastite tarvitamisega seotud terviseriske hinnati väiksemaks kui eelmises uuringus. Eriti suur muutus toimus e-sigarettide puhul – kui 2019. aastal pidas vaid 5% õpilastest e-sigarettide paarikordset tarvitamist väikeseks terviseriskiks, siis 2024. aastal oli see näitaja juba 75%.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uimastitarvitamise kaitseteguriteks olid head suhted vanematega ja vanema teadlikkus, kus ja kellega laps oma aega veedab. Uimastite mittetarvitamine oli seotud ka koolikeskkonna ja vabaaja veetmisega. Vähem tarvitasid uimasteid need õpilased, kellel oli hea õppeedukus, kes ei puudunud koolist põhjuseta ning kes tegelesid huvitegevuse või spordiga. Samas esines uimastite tarvitamist sagedamini nende õpilaste hulgas, kes mängisid üle kuue tunni päevas mõne elektroonikaseadmega või kellel esines sotsiaalmeedia probleemset kasutamist. Oluliseks kaitseteguriks osutus õpilaste vaimne heaolu – kõrgema heaoluga õpilased tarvitasid uimasteid vähem.

Summary

The 2024 survey on tobacco, alcohol, and drug use among schoolchildren in Estonia was conducted as part of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD), carried out every four years across participating European countries. The primary aim is to assess the prevalence of alcohol and other substance use, as well as the attitudes and health-related behaviors associated with substance use, among Estonian students aged 15–16. Data collection was carried out during the first half of 2024. The nationally representative sample included more than 2,000 students from the 8th and 9th grades of general education schools across Estonia.

The main results are outlined below:

- **Availability:** Every other student reported that cigarettes, e-cigarettes, snus, and alcohol were easily accessible. Approximately one-third of students considered cannabis to be easily accessible. In contrast, tranquilizers/sedatives and stimulants (when obtained without a doctor's prescription) were perceived more difficult to access. Compared to the 2019 survey, there was a slight decline in the prevalence of students who reported easy access to cigarettes, alcohol, and cannabis.
- **Alcohol use:** In 2024, 25% of students reported that they had never consumed alcohol, representing a significant increase from 4% in 1999. One in five students indicated that they had their first experience with alcohol at the age of 12 or younger. The most common sources of alcohol were friends, parents, and other acquaintances. Parental involvement remained notable: one in four students reported being offered alcohol by a parent, and 10% had obtained alcohol from their home.
- **Use of Tobacco and Nicotine Products:** Over the past two decades, cigarette smoking among students has shown a consistent decline. In 2024, 10% of students reported smoking cigarettes in the past month—the lowest prevalence recorded across all survey years. In contrast, the use of e-cigarettes and snus has increased, with the rise being particularly among girls. In the past month, 25% of students reported using e-cigarettes. The age of first use of e-cigarettes has shifted to younger age groups, most commonly between 12 and 14 years.
- **Drug use:** In 2024, the prevalence of drug use among students showed a slight decline compared to 2019. Cannabis remained the most used illicit substance; however, the lifetime prevalence was on the lowest level observed over the past two decades. According to the 2024 survey, one in five students had tried or used cannabis. Although the use of stimulants—such as amphetamines, ecstasy, and cocaine—showed a slight increase, it remained relatively rare.
- **Perception of Health Risks:** In 2024, students' perception of health risks associated with substance use declined compared to the previous survey. The most notable shift was observed in attitudes toward e-cigarettes. While in 2019 only 5% of students perceived occasional e-cigarette use as posing a low health risk, this proportion increased significantly to 75% in 2024.

To conclude, protective factors associated with lower rates of substance use among adolescents include positive parent–child relationships and parental awareness of their child's whereabouts and social interactions. Substance non-use was also associated with school-related environment, such as better academic performance and absence of truancy. Leisure-time engagement demonstrated a significant association with substance use patterns: students involved in hobbies or sports reported lower levels of substance use. In contrast, higher prevalence of substance use was observed among students exhibiting

problematic social media use or those spending more than six hours per day on electronic devices. Furthermore, mental well-being is an important protective factor, with students reporting higher levels of psychological well-being demonstrating significantly lower rates of substance compared to their peers.

1 Sissejuhatus

2024. aastal korraldati kaheksandat korda uuring, et saada ülevaade Eesti kooliõpilaste tubaka- ja nikotiinitoodete, alkoholi, narkootiliste- ja psühhotroopsete ainete tarvitamisest ning muu riskikäitumise kohta. Eesti uuring on osa rahvusvahelisest uuringust „European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs“ (ESPAD), milles osales ligikaudu 100 000 õpilast rohkem kui 35 riigist. Rahvusvahelist uuringut on korraldatud alates 1995. aastast iga nelja aasta järel ja alates esimesest uuringust on selles osalenud ka Eesti õpilased. Andmete kogumine ühtsete, standardiseeritud meetodite alusel võimaldab võrrelda eri riikide tulemusi. Uuringu järjepidev ja regulaarne korraldamine annab võimaluse muutuste jälgimiseks ajas, mis suurendab iga uue uuringulaine lisandudes uuringutulemuste väärtust. Uuringu tulemused annavad sisendi tõhusamaks rahvatervishoiu poliitika ja -meetmete kujundamiseks, et toetada noorte arengut.

Rahvusvahelist uuringut koordineerib Euroopa Liidu Uimastiamet (European Union Drugs Agency – EUDA). Eesti uuringu vastutav korraldaja on Tervise Arengu Instituut (TAI) ja uuringut rahastati „Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030“ raames.

Uuringuaruandes antakse ülevaade Eesti 15–16-aastaste kooliõpilaste tubaka- ja nikotiinitoodete, alkoholi, narkootiliste- ja psühhotroopsete ainete tarvitamisest ning kirjeldatakse noorte hoiakuid uimastitarvitamise suhtes ja suhtumist sellesse. Eraldi käsitletakse uimastitarvitamist Eesti eri piirkondades ja sõltuvalt õpilase kooli õppekeelest. Lisaks hinnatakse uimastitarvitamise seost perekondlike ja koduga seotud teguritega, samuti koolist puudumise, õppeedukuse ja vaba aja veetmisega (sh sotsiaalmeedia kasutamise sageduse, mõne elektroonikaseadmega mängimisega) ning suhetega sõpradega. Uuritakse, kust saavad noored uimastite kohta teavet ja missuguseid infoallikaid nad usaldavad.

Aruandes ei ole esitatud võrdlust teiste riikidega, sest 2024. aasta rahvusvahelise uuringu tulemused ei olnud Eesti uuringuaruande valmimise ajal veel kättesaadavad. Küll aga on Eesti koolinoorte tulemusi võrreldud 2019. aasta ESPADis osalenud lähiriikidega (Soome, Rootsi, Läti ja Leeduga) ning kõigi ESPADis osalenud riikide keskmisega (1). Varasemate uuringute ingliskeelsed kokkuvõtted ja võrdlused on leitavad ESPAD-i uuringu veebilehelt http://www.espad.org/. Eelmiste Eesti uuringute tulemused on avaldatud trükitud kogumikena (2–6). Viimase kolme uuringu raportite täisversioonid on allalaaditavad TAI veebilehelt (2011. aasta uuringu raport, 2015. aasta uuringu raport, 2019. aasta uuringu raport).

Avaldame tänu uuringus osalenud koolidele ja õpetajatele. Kindlasti kuulub meie suurim tänu õpilastele, kes olid nõus küsimustele vastama.

2 Materjal ja meetodid

Uuringu sihtrühmas olid Eesti üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside õpilased. Valimi koostamisel võeti aluseks Haridus- ja Teadusministeeriumist tellitud üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside komplektide nimekiri. Uuringusse kaasati 176 kooli ja igast koolist oli kavandatud osalema üks kuni kolm klassi (n=352). Koolide lõplikuks osalusmääraks kujunes 58% (102 kooli ja 211 klassi).

Valimisse sattunud koolide direktoritele saadeti uuringut tutvustav kiri kutsega osaleda uuringus. Kui koolidelt oli saadud uuringus osalemise nõusolek, paluti koolil saata uuringut tutvustav kiri eKooli või muu infosüsteemi kaudu või mõnel muul viisil ka lastevanematele. Infokirjaga teavitati vanemaid ja paluti vanemal koolile teatada, kui ta ei soovi, et tema laps uuringus osaleb.

Andmeid aitas koguda Turu-uuringute AS ja koolides kohapeal küsitlesid väljaõppe saanud küsitlejad. Küsimustele vastamiseks oli kavandatud üks klassitund, mille jooksul õpilased täitsid klassiruumis elektroonse küsimustiku Limesurvey keskkonnas (eesti või vene keeles). Küsitleja tutvustas uuringut, selgitas küsimustiku täitmise reegleid ja jälgis vastamise ajal klassis korda, et tagada vastamisel anonüümsus ja konfidentsiaalsus. Küsitlus toimus koolides ajavahemikul veebruar kuni mai 2024.

Küsimustikest saadud andmed sisestati kodeeritult andmebaasi ja saadeti keskseks puhastamiseks rahvusvahelisse uuringukeskusse. Seal järgiti kõikide uuringus osalenud riikide andmebaaside kodeerimiseks ja puhastamiseks koostatud ühtseid reegleid, et tagada andmete võrreldavus. Lõplik küsimustike arv oli 2090 (vt lisatabel 1).

Andmete kirjeldamiseks kasutati absoluutset (n) ja suhtelist sagedust (%). Andmeid analüüsiti andmetöötlusprogrammis Stata 18. Uuringuaruande lõpus olevad lisatabelid annavad tulemustest põhjalikuma ülevaate.

Uuringu tegemiseks saadi luba Tervise Arengu Instituudi inimuuringute eetikakomiteelt.

3 Uimastite kättesaadavus

3.1 Tubaka- ja nikotiinitoodete kättesaadavus

3.1.1 Tavasigarettide kättesaadavus

Sigarettide kättesaadavuse kohta küsiti noortelt, kui raske oleks nende arvates kätte saada tavasigarette (v.a e-sigarette ja alternatiivseid suitsetamistooteid), kui nad seda tahaks. Iga teine õpilane vastas, et tal oleks kerge kätte saada sigarette ja viimase veerandsaja aasta võrdluses on see hinnang madalaim (vt joonis 1). Poisid ja tüdrukud vastasid sarnaselt (vastavalt 51% ja 50%) (vt lisatabel 2).

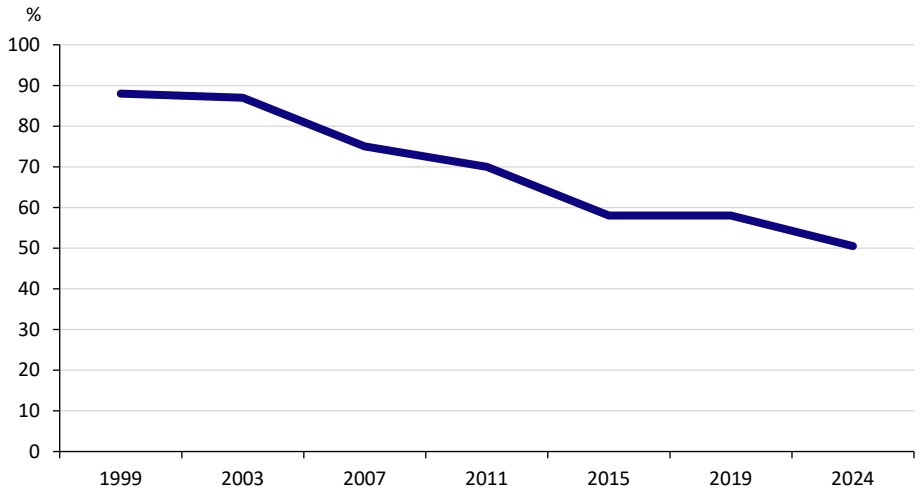

Joonis 1. Õpilaste hinnangud sigarettide kättesaadavusele (vastuste „Küllalt kerge“ ja „Väga kerge“ andnute osakaal) 1999–2024, %

3.1.2 E-sigarettide, huuletubaka, vesipiibu ja kuumutavate tubakatoodete kättesaadavus

Alternatiivsetest tubakatoodetest hinnati e-sigarettide ja huuletubaka kättesaadavust kõige kergemaks (tabel 1). Vastavalt 65% noortest hindas e-sigarettide ja 55% huuletubaka kättesaadavust kergeks. Kuumutatavate tubakatoodete ja vesipiibu kättesaadavust hinnati raskemaks, kuid mõlemal juhul ligi kolmandik ei osanud hinnata kättesaadavust. Varasemates uuringutes pole nende ainete kättesaadavuse kohta küsitud.

Tabel 1. Alternatiivsete tubakatoodete kättesaadavuse hinnang, %

	Võimatu, väga raske, küllalt raske	Küllalt kerge, väga kerge	Ei tea
E-sigaretid	23	65	12
Huuletubakas (*snus*)	29	55	16
Kuumutatavad tubakatooted	41	26	33
Vesipiip	53	17	30

3.2 Alkoholi kättesaadavus

Kõige kergemini kättesaadavaks alkoholiks peavad õpilased õlut (57%), seejärel siidrit (55%), veini (53%) ja lahjasid alkohoolseid segujooke (51%) (vt lisatabel 2). Kanget alkoholi hindab kergesti kättesaadavaks 46% õpilastest.

Viimase viie aasta jooksul on pisut vähenenud alkoholi kergesti kättesaadavaks hinnanute osakaal kõikide loetletud alkohoolsete jookide lõikes (vt joonis 2). Võrreldes eelmise uuringu tulemustega vähenes enim siidri kättesaadavuse kergeks hindamine ning kõige vähem muutus alkohoolsete segujookide ja kange alkoholi kättesaadavuse hinnang.

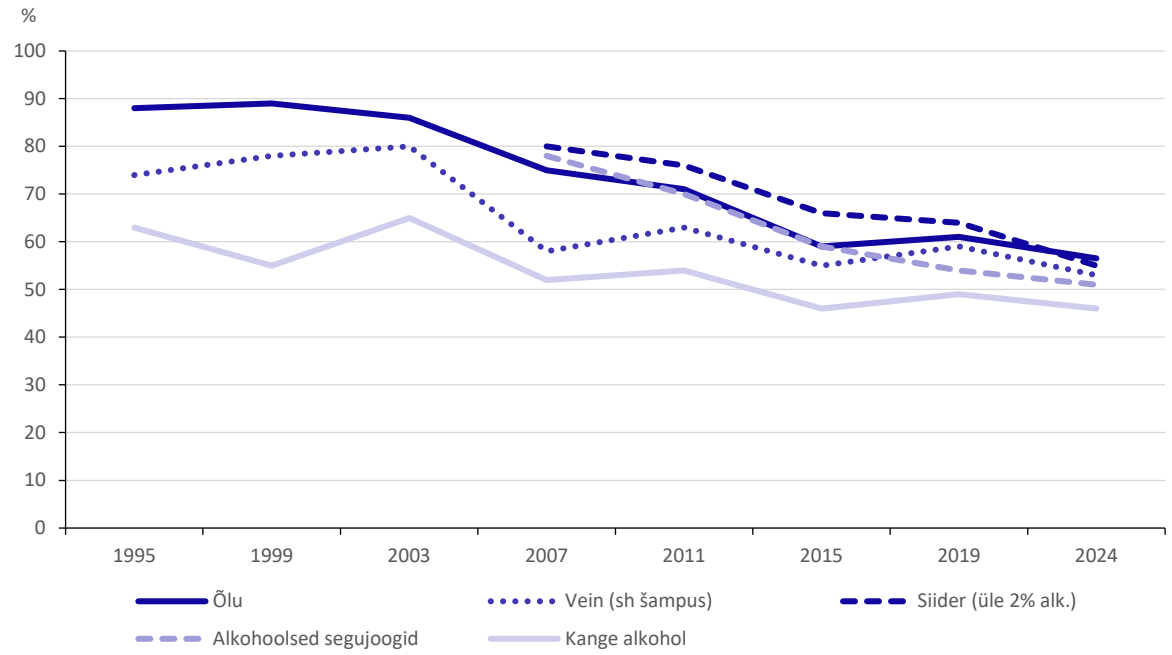

Joonis 2. Õpilaste hinnangud alkoholi kättesaadavusele (vastuste „Küllalt kerge“ ja „Väga kerge“ andnute osakaal) 1995–2024, %

Alkoholi saamise allikatena mainiti sagedamini sõpru, vanemaid või teisi tuttavaid (vt tabel 2). Aastate võrdluses ei ole muutunud, et igale neljandale lapsele pakkus alkoholi lapsevanem, kümnendik sai alkoholi kodust ja alla 5% ostis alkoholi ise. Oluliselt aga muutus see, et pea kaks korda vähem saadi alkoholi sõpradelt.

Tabel 2. Õpilaste nimetatud alkoholi saamise koht viimasel alkoholi tarvitamise korral 2015–2024, %

Alkoholi saamise koht	2015	2019	2024
Sõbrad ostsid või pakkusid mulle	46	42	23
Ema või isa pakkus mulle	23	23	23
Keegi teine ostis või pakkus mulle	17	19	16
Võtsin kodust	9	10	9
Keegi, keda ma ei tunne, ostis või pakkus mulle	6	7	5
Ostsin toidupoest, alkoholipoest, bensiinijaamast	7	5	4
Ema või isa ostis mulle	4	3	4
Ostsin pubist, restoranist	1	1	2

3.3 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kättesaadavus

Noorte hinnangul oli narkootilistest ainetest kõige kättesaadavam kanep, mida pea kolmandik (30%) pidas küllalt või väga kergelt kättesaadavaks. Rahusteid ja uinuteid (arsti korralduseta) pidas kergesti kättesaadavaks 22% vastanutest. Lisaks küsiti veel mõnede ravimgruppide arsti korralduseta kättesaadavuse kohta. Retseptiga valuvaigistite kättesaadavust hindas kergeks 20%, tähelepanu- või hüperaktiivsuse ravimeid pidas kergesti kättesaadavaks 15% ja lihaslõõgasteid 13% vastanutest. Kanepi ja retseptiravimite järel olid kolmandal kohal stimulandid, mida pidas kergesti kättesaadavaks ligi kümnendik õpilastest, vastavalt ecstasyt 13%, kokaiini 12%, amfetamiini 11% ja metamfetamiini 9%.

Võrreldes 2019. aasta uuringuga vähenes veidi nii kanepi, ravimite kui ecstasy kerge kättesaadavus, kuid ei muutunud amfetamiini kättesaadavus (vt joonis 3). Varasemates uuringutes ei küsitud kokaiini ja metamfetamiini kättesaadavuse kohta.

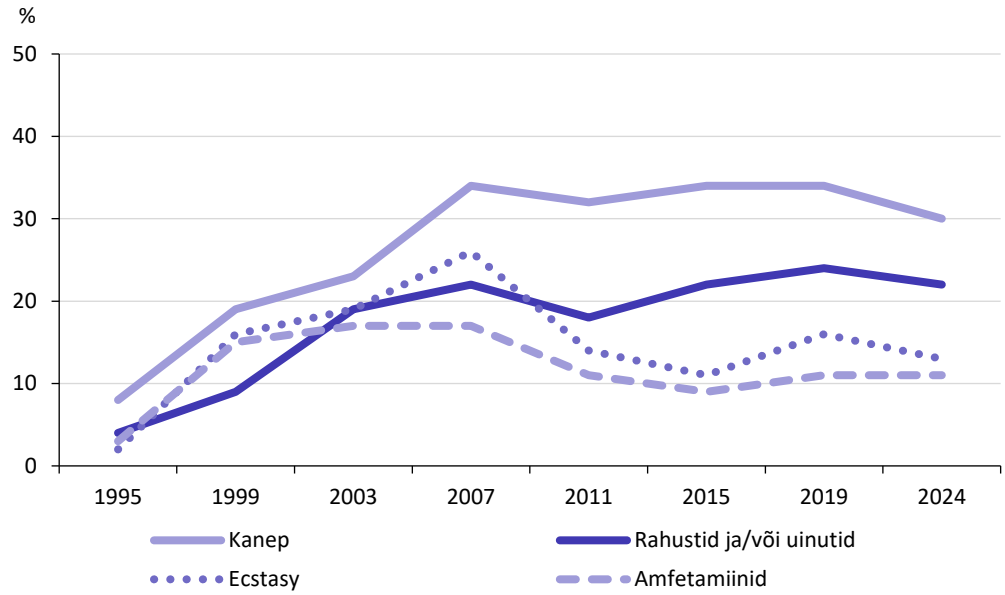

Joonis 3. Narkootilisi ja psühhotroopseid aineid (kanep, rahustid ja/või uinutid, *ecstasy* ja amfetamiinid) küllalt ja väga kergesti kättesaadavaks hinnanud õpilaste osakaal 1995–2024, %

4 Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine

4.1 Sigarettide suitsetamine, suitsetamise sagedus ja suitsetamise alustamise vanus

Koolinoorte suitsetamine on alates 2003. aastast järjest vähenenud. Käesoleva uuringu põhjal ei ole 65% õpilastest enda sõnul kunagi tavasigarette suitsetanud ja iga päev suitsetavate noorte osakaal (5%) oli madalaim võrreldes kõigi eelnevate uuringuaastatega (vt lisatabelid 3, 3a ja 3b).

Poiste ja tüdrukute suitsetamises 2024. aastal erinevusi ei olnud (vt joonis 4). Suur muutus on toimunud võrreldes 90ndatel läbiviidud uuringutega ja seda eriti poiste osas, kelle hulgas on enam kui kaks korda vähenenud nende hulk, kes on elu jooksul suitsetanud ja igapäevaste suitsetajate hulk on vähenenud üle nelja korra. Tüdrukute hulgas algas suitsetamise ulatuslikum vähenemine pärast 2011. aastat.

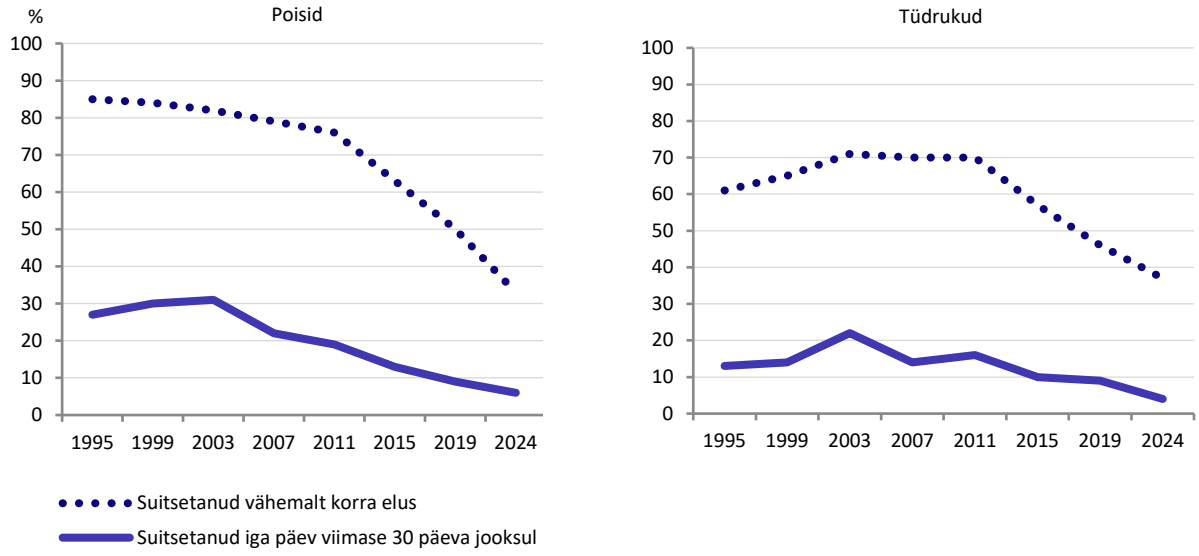

Joonis 4. Suitsetamine viimase 30 päeva ja elu jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 1995–2019, %

Esimest korda proovis suitsetamist 11-aastaselt või nooremana 11% poistest ja 10% tüdrukutest (vt tabel 3). Igapäevast suitsetamist alustati kõige sagedamini 14–15-aastaselt, poiste ja tüdrukute vahel suuri erinevusi ei olnud.

Tabel 3. Sigarettide suitsetamisega alustamise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Suitsetas esimese sigareti						
Poisid	63	11	5	6	10	5
Tüdrukud	60	10	6	8	9	7
Hakkas suitsetama iga päev						
Poisid	89	3	1	1	3	3
Tüdrukud	87	2	2	3	4	2

4.2 Teiste tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine

Üle poole (55%) õpilastest oli enda sõnul proovinud e-sigarette vähemalt korra elu jooksul, 38% oli neid suitsetanud viimase 12 kuu jooksul ja 25% viimase kuu jooksul. Kui 2019. aastal alustati e-sigarettide katsetamisega peamiselt 13–15 aasta vanuselt (82% elu jooksul e-sigarette suitsetanutest), siis 2024. aasta uuringu järgi alustati katsetamist peamiselt 12–14 aasta vanuselt (70% elu jooksul e-sigarette suitsetanutest). Nendest, kellel oli e-sigarettide suitsetamise kogemus, oli 40% suitsetanud varem tavasigarette. Viimase kuu jooksul tavasigarette suitsetanutest suitsetas 51% peaaegu iga päev e-sigarette.

Viimase kuu jooksul e-sigarette suitsetanutest pea pooled (46%) suitsetasid neid peaaegu iga päev, 27% vähemalt korra nädalas ja ülejäänud (27%) harvem. Enamasti sisaldas e-sigarett nikotiini (89%) ning lõhna- ja maitseaineid (68%-l), pea kümnendik mainis THC-d (tetrahüdrokannabinooli) (12%) ja/või CBD (kannabidiooli) (8%) sisaldust, 18% ei osanud öelda.

Võrreldes kahe eelneva uuringuga langes poiste hulgas elu jooksul e-sigarettide tarvitamine, tüdrukute hulgas tarvitamine aga suurenes (vt tabel 4). Viimase kuu jooksul e-sigarettide tarvitamine suurenes, tüdrukute hulgas enam kui kaks korda võrreldes 2019. aastaga (tabel 4).

Tavasigarette ja/või e-sigarette oli elu jooksul proovinud kokku 56% (62% 2019. aastal) õpilastest – 53% poistest ja 60% tüdrukutest (vastavalt 67% ja 57% 2019. aastal). Iga neljas (26%) õpilane oli suitsetanud tava- ja/või e-sigarette viimase kuu jooksul, 23% poistest ja 30% tüdrukutest (2019. aastal vastavalt 29%, 31% ja 28%). Igapäevaselt suitsetas enda sõnul tava- ja/või e-sigarette 14% õpilastest – 13% poistest ja 16% tüdrukutest. 2019. aastal oli igapäevaseid tava- ja/või e-sigarettide suitsetajaid 11%, sh 13% poistest ja 10% tüdrukutest.

Õpilastest 15% oli proovinud vesipiipu, 6% oli seda tarvitanud viimase aasta jooksul ja 2% viimase kuu jooksul. Võrreldes eelmise uuringuga kahanes vesipiibu populaarsus märkimisväärselt, seda ühtemoodi nii poiste kui tüdrukute hulgas (vt tabel 4).

Huuletubaka tarvitamine sagenes koolinoorte hulgas 21%-lt 2015. aastal 29%-le 2024. aastal ja enam just tüdrukute hulgas ning põhiliselt elu jooksul tarvitamise arvelt (vt tabel 4).

Tabel 4. E-sigarettide, vesipiibu ja huuletubaka tarvitamine elu jooksul ja viimase 30 päeva jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2015–2024, %

	2015	2019	2024
Elu jooksul suitsetanud e-sigarette			
Poisid	55	61	51
Tüdrukud	47	48	59
Viimase 30 päeva jooksul suitsetanud e-sigarette			
Poisid	18	17	23
Tüdrukud	11	12	29
Elu jooksul suitsetanud vesipiipu			
Poisid	47	28	15
Tüdrukud	45	26	12
Viimase 30 päeva jooksul suitsetanud vesipiipu			
Poisid	12	7	3
Tüdrukud	10	8	1
Elu jooksul tarvitanud huuletubakat			
Poisid	29	32	30
Tüdrukud	13	20	27
Viimase 30 päeva jooksul tarvitanud huuletubakat			
Poisid	10	17	13
Tüdrukud	3	9	11

2024. aasta uuringus küsiti esmakordselt nikotiinipatjade tarvitamise kohta, mida oli tarvitanud elu jooksul 24% ja viimasel kuul 12% kõikidest õpilastest. Tarvitamine oli sagedasem poiste hulgas, vastavalt elu jooksul 26% ja viimasel kuul 14%, võrreldes tüdrukutega (21% ja 10%). Kombineeritult vaadates oli huuletubakat ja/või nikotiinipatju elu jooksul proovinud kokku 32% õpilastest – 34% poistest ja 30% tüdrukutest. Viimase kuu jooksul oli neid tarvitanud 14% õpilastest, sealhulgas 16% poistest ja 12% tüdrukutest.

Kuumutatavaid tubakatooteid oli elu jooksul tarvitanud 15% ja viimasel kuul 5% õpilastest, tüdrukute ja poiste hulgas erinevust ei olnud.

Hinnates tubaka- ja nikotiinitoodete koondtarvitamist (tavasigaretid, e-sigaretid, huuletubakas ja nikotiinipadjad) oli elu jooksul mõnda tubaka- ja/või nikotiinitoodet tarvitanud 57% noortest. Võrreldes varasemate aastatega koondtarvitamine veidi langes – 2019. aastal oli see 63% ja 2015. aastal 66%. Viimase kuu tarvitamise osas muutusi ei olnud: praeguses uuringus oli 30% õpilastest tarvitanud mõnda tubaka- ja/või nikotiinitoodet viimase kuu jooksul, 2019. aastal 33% ja 2015. aastal 29%.

Vt nende teemade kohta ka lisatabeleid 3, 3a ja 3b.

5 Alkoholi tarvitamine

5.1 Alkoholi tarvitamise sagedus, tarvitatud alkoholi liigid ja tarvitamise alustamise vanus

Veerand 15–16aastastest kooliõpilastest ei ole kunagi alkoholi tarvitanud, mis on suurim osakaal võrreldes kõigi varasemate uuringutega. Kui 1999. aastal ei olnud kunagi alkoholi tarvitanud 4% õpilastest, siis 2024. aastal 25%.

2024. aasta andmetel oli 61% kooliõpilastest tarvitanud alkoholi viimase aasta jooksul ja 31% viimasel kuul, mis oli oluliselt vähem kui 2019. aastal (vastavalt 67% ja 39%). Samas ei ole muutunud peaaegu kord nädalas (vähemalt kolm korda viimase 30 päeva jooksul) alkoholi tarvitanud noorte osakaal, mis on alates 2015. aastast püsinud sarnaselt 13%.

Elu jooksul ja viimase kuu jooksul oli alkoholi tarvitanuid tüdrukute hulgas rohkem (joonis 5). Alkoholi tarvitamise sageduses aga suuri erinevusi ei olnud – viimase kuu jooksul oli kolm või enam korda alkoholi joonud 12% poistest ja 13% tüdrukutest. Viimase kuu jooksul oli vähemalt ühel joomiskorral viis või enam drinki joonud 27% tüdrukutest ja 24% poistest. Üheks *dringi*ks ehk alkoholiühikuks loeti 33 cl õlut või 12 cl veini või 4 cl kanget alkoholi (kangus 30–40‰) (vt lisatabel 8).

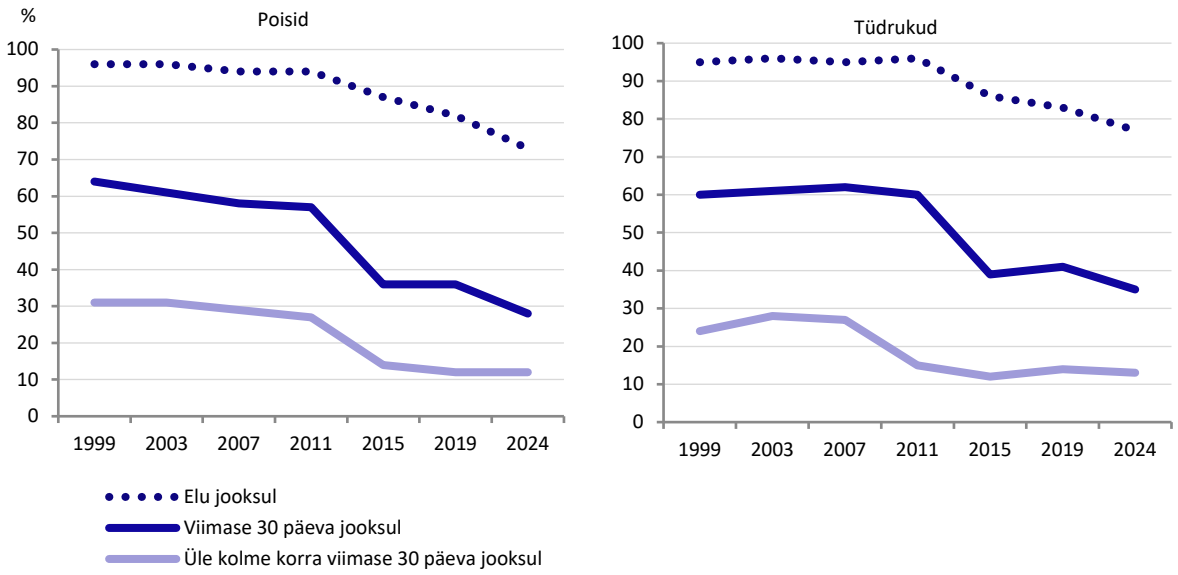

Joonis 5. Alkoholi tarvitamise sagedus poiste ja tüdrukute hulgas 1999–2024, %

Kõige sagedamini tarvitasid õpilased kanget alkoholi (28%) ja veini (26%) ning pisut vähem siidrit (19%), vähese alkoholisisaldusega segujooke (19%) ja õlut (18%). Tüdrukud eelistasid pigem veini ja siidrit, poisid sagedamini õlut, kuid kange alkoholi tarvitamises soolist erinevust ei olnud (joonis 6). Sarnaselt viimase kuu jooksul tarvitatud alkoholiliikidele, tarvitasid õpilased ka viimasel joomiskorral sagedamini kanget alkoholi (30%) ja veini (27%) (vt lisatabel 7).

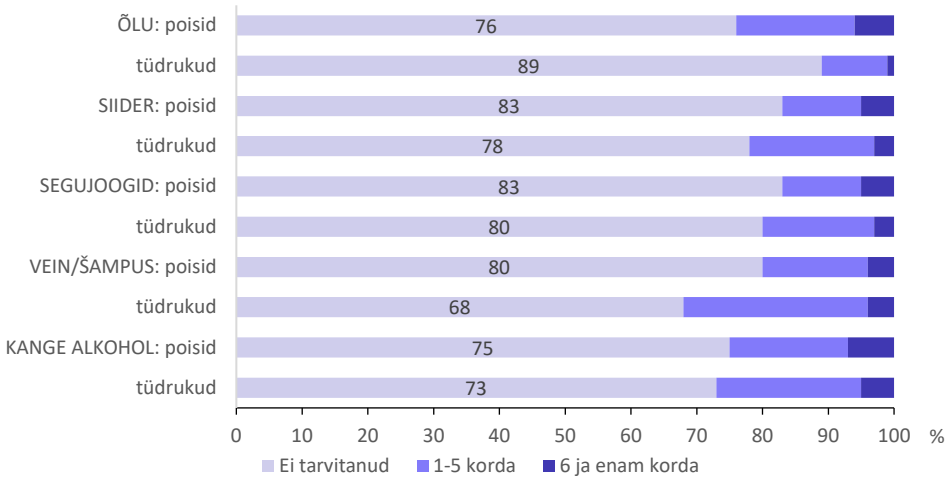

Joonis 6. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkohoolsete jookide tarvitamise sagedus liigi alusel poiste ja tüdrukute hulgas, %

Kui suurim langus eri alkoholiliikide tarvitamises toimus vahemikus 2011–2015, siis ka käesolevas uuringus langes pea kõigi alkoholiliikide tarvitamine (vt joonis 7). Kõige väiksem langus oli kange alkoholi tarvitamises, kus võrreldes viie aasta taguse uuringuga langes poistel tarvitamine 28%lt 25%le ja tüdrukutel vastavalt 28%lt 27%le. Kõige enam langes siidri tarvitamine, poistel 23%lt 17%le ja tüdrukutel 31%lt 22%le.

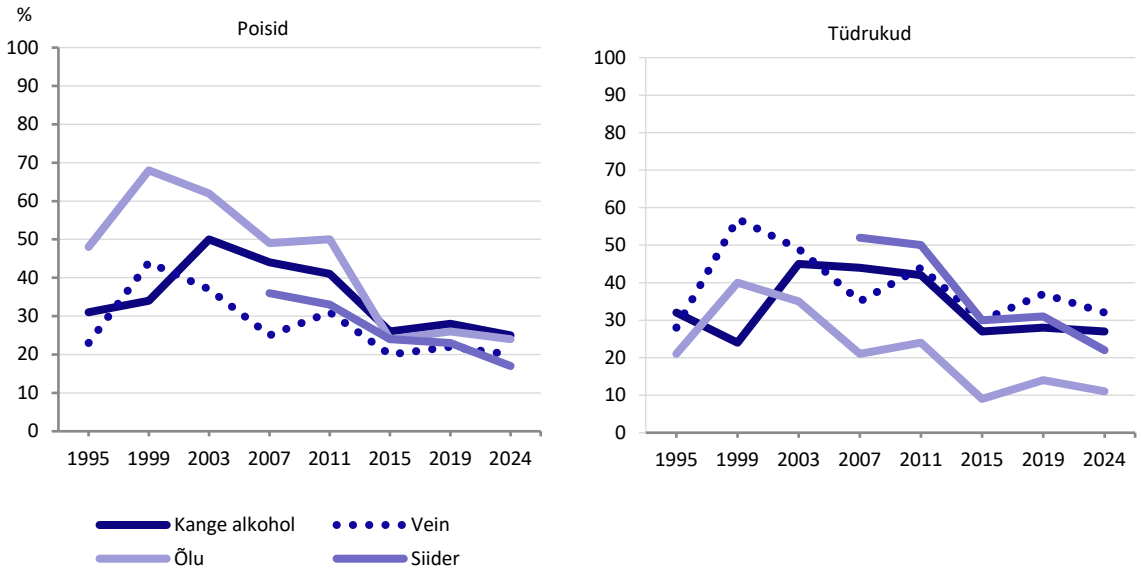

Joonis 7. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkohoolsete jookide liigid poiste ja tüdrukute hulgas 1995–2019, %

Iga viies õpilane (20%) tarvitas esimest korda alkoholi (vähemalt ühe klaasi) 12-aastaselt või nooremana ja see ei muutunud võrreldes viie aasta taguse uuringuga. Alkoholi esmatarvitamise vanus poistel ja tüdrukutel oluliselt ei erine (vt tabel 5).

Tabel 5. Alkoholi esmatarvitamise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Tarvitas esimest korda alkoholi (vähemalt ühe klaasi)						
Poisid	39	13	6	11	15	16
Tüdrukud	31	13	9	14	18	15

5.2 Purjus olemine, selle sagedus ja purjus olija vanus

Sarnaselt 2019. aasta andmetele oli vähemalt korra elu jooksul purjus olnud iga kolmas 15–16-aastane noor, iga neljas viimase aasta jooksul ja vähem kui kümnendik viimase kuu jooksul (vt joonis 8). Noortest 16% oli elu jooksul purjus olnud 1–2 korda, 15% kolm või enam korda.

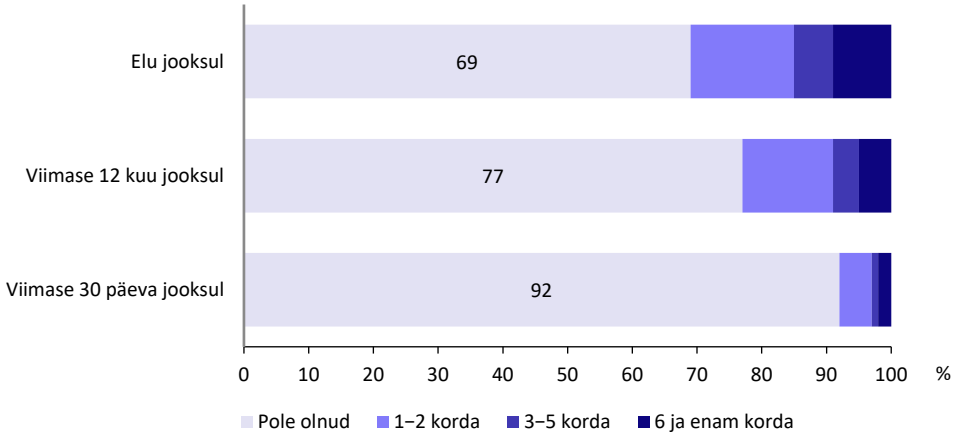

Joonis 8. Purjus olemise sagedus eri ajavahemikel, %

Esimest korda oldi purjus enamasti 14–15-aastaselt, poiste ja tüdrukute hulgas suuri erinevusi ei olnud (vt tabel 6). Võrreldes 2019. aasta uuringuga suurenes 2024. aastal pisut 12-aastaselt või nooremana purjus olnud noorte osakaal (poistel 4%-lt 6%-le ja tüdrukutel 3%-lt 6%-le).

Tabel 6. Esimest korda purjus olemise vanus poiste ja tüdrukute hulgas, %

	Mitte kunagi	11 a või noorem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Esimest korda purjus						
Poisid	63	3	3	5	11	15
Tüdrukud	60	2	4	8	12	14

Alates 2011. aastast on järjest vähenenud õpilaste purjutamise sagedus, st on vähem neid, kes on tarvitanud vähemalt ühel joomiskorral vähemalt viis drinki. Pea veerand (26%) noortest oli viimase kuu jooksul purjutanud, neist 13% vähemalt kolmel korral (lisatabel 8). Viimase kuu jooksul purjutamine ja selle sagedus oli 2024. aastal viimase kahekümne aasta madalaim, nii tüdrukute kui poiste hulgas (vt joonis 9).

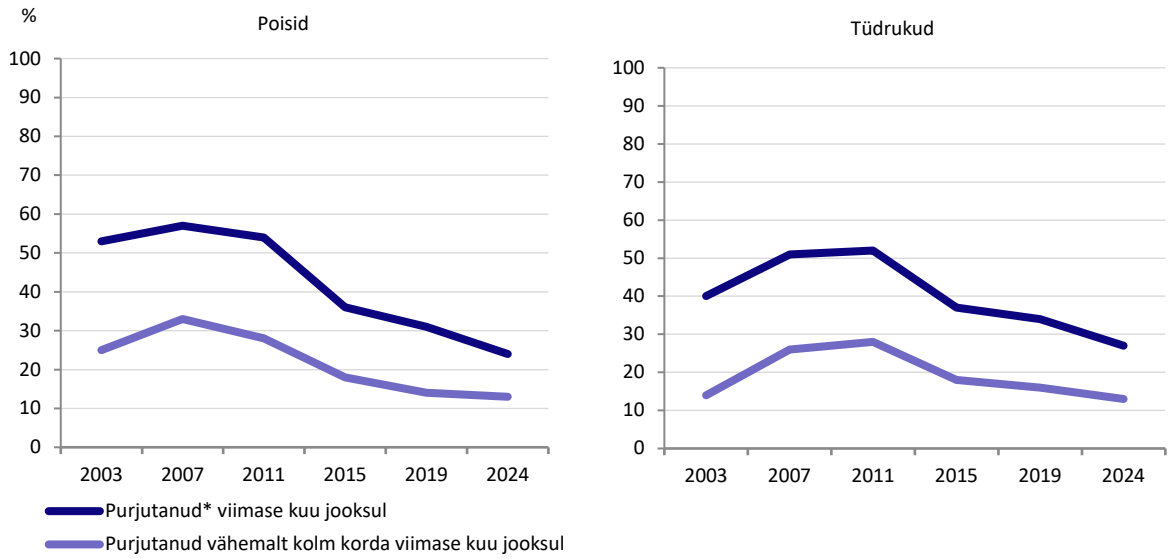

Joonis 9. Purjutamine viimase kuu jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2003–2024, %
* Joonud vähemalt viis drinki ühel joomiskorral. Üheks dringiks ehk alkoholiühikuks loeti 33 cl õlut või 12 cl veini või 4 cl kanget alkoholi (kangus 30–40‰).

Lisaks hinnangule purjutamise kohta (ühel joomiskorral tarvitatud alkoholi koguse kohta) paluti õpilastel hinnata oma joobes olemise astet viimasel alkoholi tarvitamise korral (skaala: 1 „Üldse mitte“... 10 „Nii purjus, et ei mäleta, mis toimus“). Vastanutest 36% hindas, et nad ei ole üldse olnud purjus, 21% hindas oma joobeseisundi keskmisest tugevamaks (vähemalt 5 palli) ning 3% oli enda hinnangul olnud purjus mälukaotuseni (vt lisatabel 9).

5.3 Alkoholi tarvitamise motiivid

Noortelt küsiti alkoholi tarvitamise motiivide kohta (vt tabel 7). Kõige sagedamini toodi tarvitamise põhjusteks, et alkohol aitab tuju tõsta, muudab koosviibimise lõbusamaks, meeldib tarvitamisega kaasnev tunne ja aitab unustada probleeme. Samas oli suhteliselt vähe neid, kes enda sõnul tarvitasid alkoholi selleks, et kuuluda meelepärasesse seltskonda, mitte tunda ennast kõrvalejäetuna või meeldida teistele.

Tabel 7. Alkoholi tarvitamise motiivid, %

	Mitte kunagi	Harva	Vahel	Enamasti	Alati
Aitab tuju tõsta	64	9	11	9	8
See muudab koosviibimise lõbusamaks	63	10	11	9	8
See on lihtsalt lõbus	62	11	11	8	8
Sulle meeldib see tunne	66	9	10	8	7
Unustada oma probleemid	73	7	7	6	7
See muudab peod ja tähistamised paremaks	68	9	9	8	6
Aitab pidu nautida	66	11	10	9	5
Tunda joovastust	74	9	8	5	5
Aitab, kui tunned masendust või ärevust	76	7	7	6	4
Kuuluda meelepärasesse seltskonda	76	9	7	4	4
Mitte tunda end kõrvalejäetuna	83	7	5	2	2
Meeldida teistele	87	7	3	1	2

5.4 Alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid

Alkoholi tarvitamine on seotud erinevate probleemidega. Loetletud probleemidest märgiti sagedamini, et alkoholi tarvitamise käigus juhtus õnnetusi või saadi vigastusi, kahjustati või kaotati asju või riideid, tekkis tõsiseid vaidlusi (vt joonis 10 ja lisatabel 10).

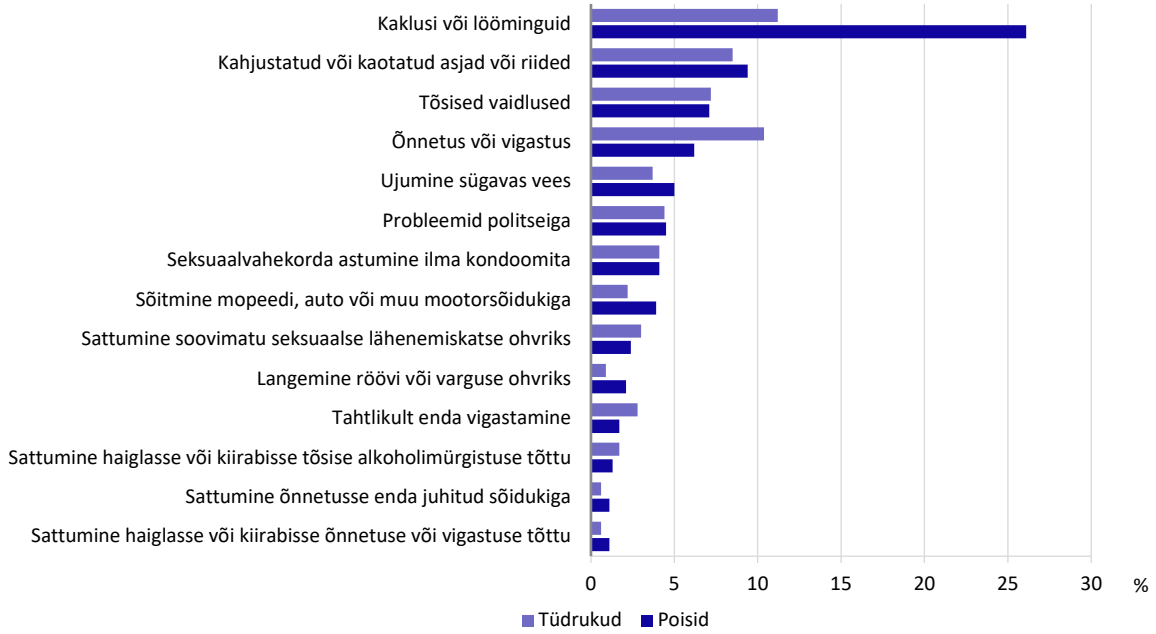

Joonis 10. Viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitamisega kaasnenud probleemid poiste ja tüdrukute hulgas, %

6 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamine

6.1 Narkootiliste ainete tarvitamine üldiselt

Ligi kolmandik (35%) Eesti 15–16aastastest kooliõpilastest oli enda sõnul tarvitanud elu jooksul mõnda narkootilist ainet. Viimase kümnendi jooksul see osakaal palju muutunud ei ole (vt joonis 11). Narkootilistest ainetest kõige sagedamini tarvitatav aine on kanep, mille tarvitamisega seotud käitumist on põhjalikumalt käsitletud alapeatükis 6.2. Muud narkootilist ainet oli tarvitanud 15% õpilastest, mis on vähem kui 2019. aastal (23%).

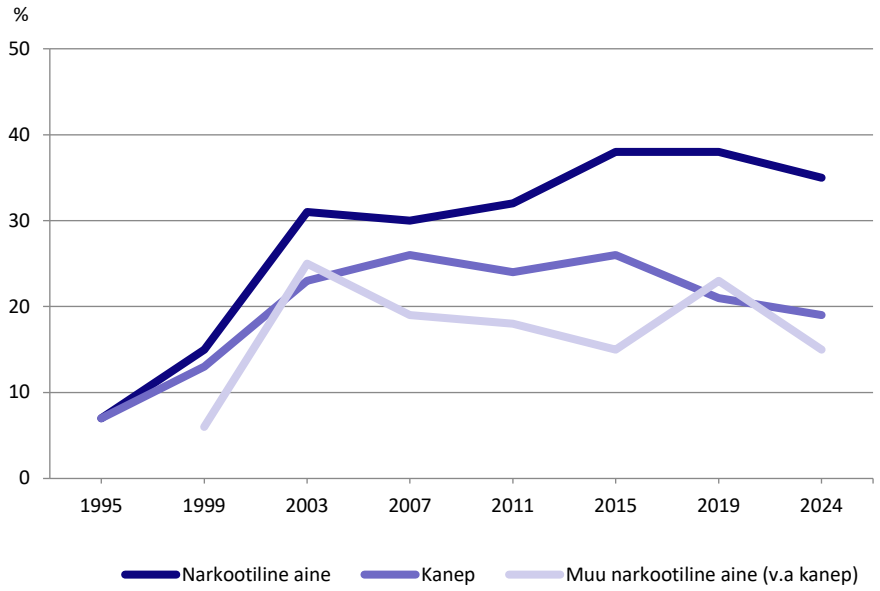

Joonis 11. Elu jooksul vähemalt korra mõnda narkootilist ainet, kanepit ja muud narkootilist ainet (v.a kanep) tarvitanud Eesti 15–16aastaste õpilaste osakaal (%), 1995–2024.

Muudest narkootilistest ainetest, lisaks kanepile, tarvitati või prooviti kõige sagedamini rahusteid ja/või uinuteid (ilma arsti korralduseta), inhalante (nt bensiin, liimid, lakid, lahustid) (vt joonis 12). Viimase viie aasta jooksul vähenes kahe protsendipunkti võrra kanepi (21%-lt 19%-le), inhalantide (13%-lt 11%-le) ja uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamine (7%-lt 5%-le). Samuti vähenes rahustite ja/või uinutite tarvitamine (15%-lt 13%-le), kuid suurenes valuvaigistite tarvitamine „kaifi“ saamise eesmärgil (4%-lt 6%-le) (vt joonis 12).

Kui üldjuhul piirdutakse narkootiliste ainete ühe-kahekordse proovimisega, siis mitme loetletud narkootilise aine puhul tarvitati seda sagedamini kui kaks korda (vt joonis 13). Enam toodi välja GHB mitmekordset tarvitamist (kolm või rohkem korda elu jooksul), mida oli teinud 69% seda ainet tarvitanutest. Samuti mainiti sagedasemat kanepit tarvitamist, mida oli teinud pea kaks kolmandikku (63%) tarvitanutest. Võrreldes 2019. aasta andmetega oli 2024. aasta uuringus rohkem neid, kes olid mõnda narkootilist ainet tarvitanud kolm või enam korda ehk sagedasemaid tarvitajaid. Näiteks suurenes pea viis korda nende hulk, kes tarvitasid kolm või enam korda GHB-d ja kolm korda suurenes hallutsinogeensete seente sagedaste tarvitajate hulk. Samuti oli käesolevas uuringus ligi kaks korda enam neid, kes olid enam kui kaks korda tarvitanud stimulante (sh metamfetamiin, amfetamiin, ecstasy, kokaiin), hallutsinogeene (sh LSD) ja ravimeid mittemeditsiinilisel eesmärgil.

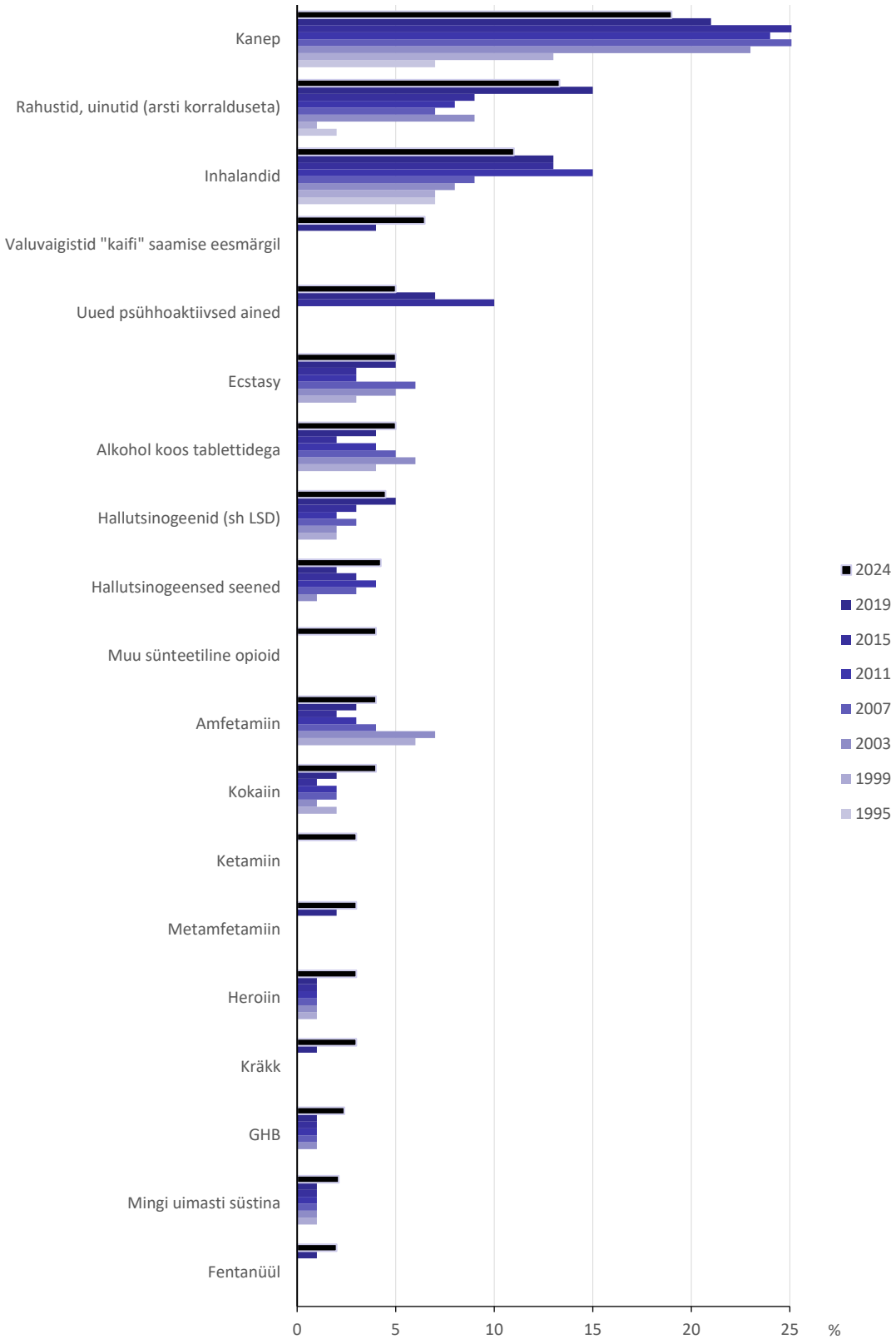

Joonis 12. Elu jooksul vähemalt korra mõnda narkootilist ainet tarvitanud õpilaste osakaal narkootilise aine alusel 1995–2024, %

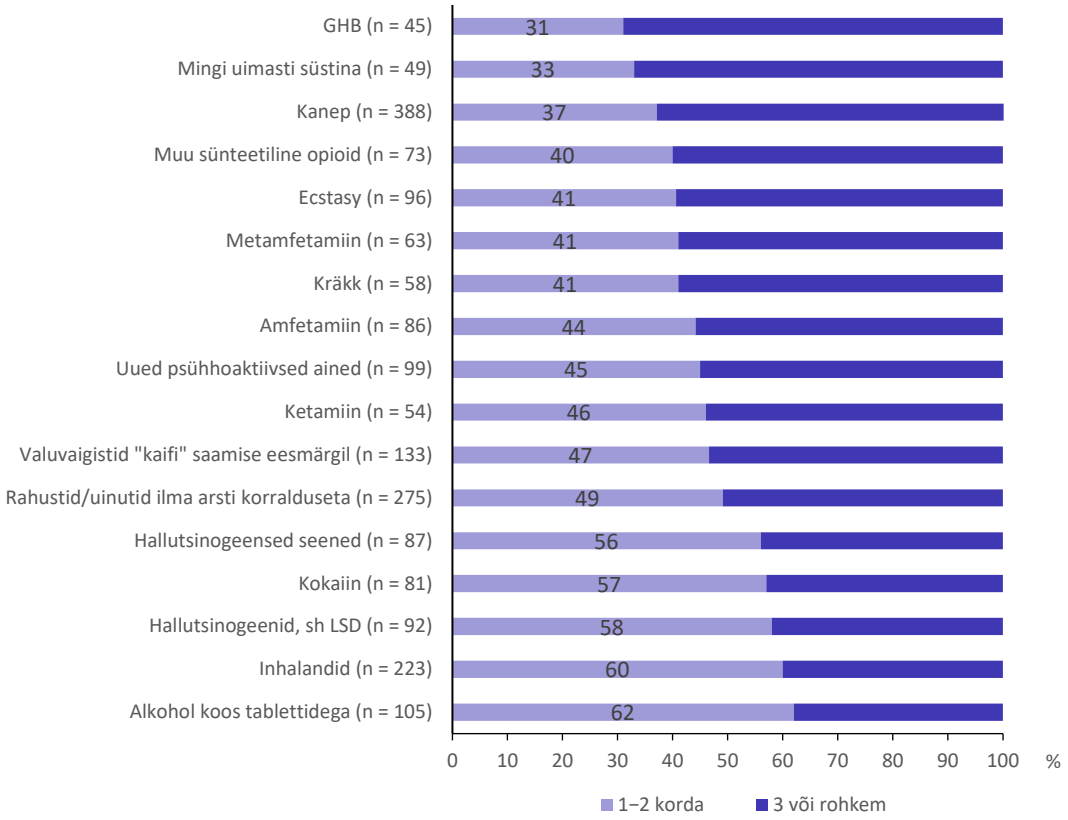

Joonis 13. Narkootiliste ainete tarvitamise sagedus elu jooksul aine liigi alusel, %

6.2 Kanepi tarvitamine

Vähemalt korra elu jooksul kanepit proovinud ja/või tarvitanud koolinoorte osakaal on alates 2015. aastast järjepidevalt vähenenud (vastavalt 26%-lt 2015. aastal 19%-le 2024. aastal). Viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitanute osakaal vähenes samuti (19%-lt 2015. aastal 14%-le 2024. aastal), ent viimase 30 päeva jooksul kanepit tarvitanute osakaal ei ole oluliselt muutunud (8% 2015. aastal ja 7% 2024. aastal). Poiste hulgas oli elu jooksul ja viimase aasta jooksul kanepit tarvitanuid mõnevõrra rohkem kui tüdrukute hulgas, viimasel kuul tarvitamise osas, aga erinevust ei olnud (vt joonis 14).

Kanepit prooviti esmakordselt enamasti 14-aastaselt või vanemana, ligi veerand (24%) proovis 13-aastaselt või nooremana. Kanepit mittetarvitanud õpilastest oli iga neljas olnud olukorras, kus tal oli võimalus proovida kanepit, kuid ta ei teinud seda.

Kanepit tarvitanutest 37% tarvitas seda 1–2 korda, 19% 3–5 korda, 10% 6–9 korda ja 24% vähemalt 10 korda. Võrreldes 2019. aastaga ei muutunud oluliselt kanepit 1–2 korda tarvitanute osakaal (36%-lt 37%-le) ega sageli (vähemalt 6 korda) kanepit tarvitanud õpilaste osakaal (43%-lt 44%-le).

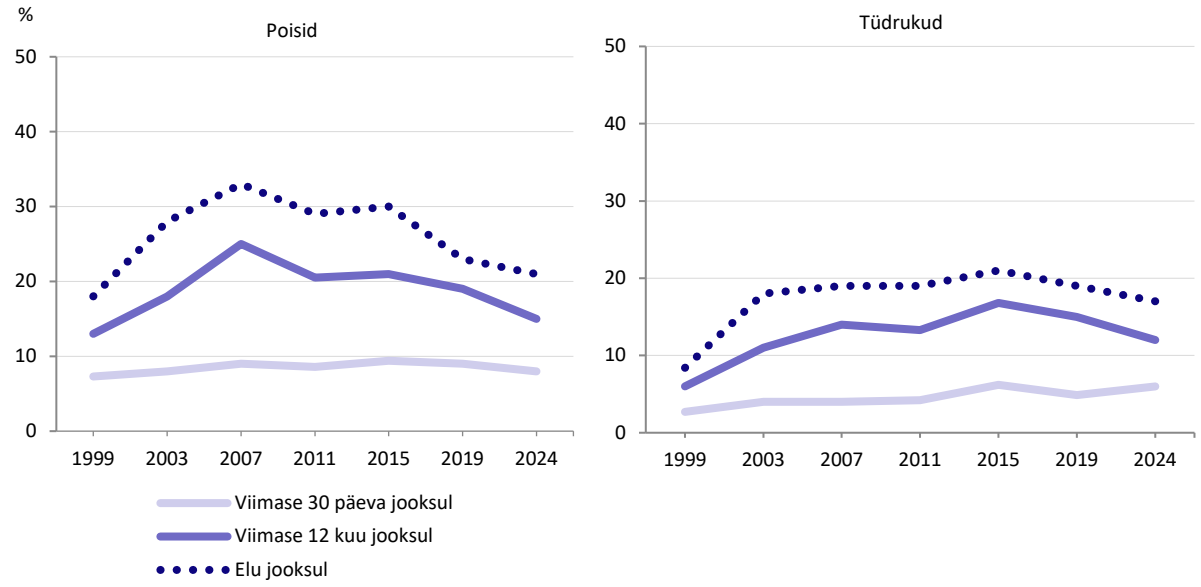

Joonis 14. Kanepi tarvitamine poiste ja tüdrukute hulgas 1999–2024, %

CAST-testi[1] (9) põhjal võis probleemset kanepi tarvitamist esineda hinnanguliselt 42%-l viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitanutest, 2019. aastal oli vastav näitaja 44%.

Kanepi tarvitamine on tugevalt seotud teiste uimastite tarvitamisega. Nendest, kes on tarvitanud elu jooksul kanepit, on 96% tarvitanud ka alkoholi ja 95% mõnda tubaka- ja/või nikotiinitoodet. Viimase kümne aasta jooksul on vähenenud nende õpilaste osakaal, kes on viimase aasta jooksul tarvitanud nii alkoholi kui ka kanepit ja seda nende arvelt, kes pole tarvitanud kumbagi ainet viimase aasta jooksul (vt joonis 15). Ainult kanepit tarvitavate noorte osakaal on püsinud stabiilsena, jäädes 1% juurde.

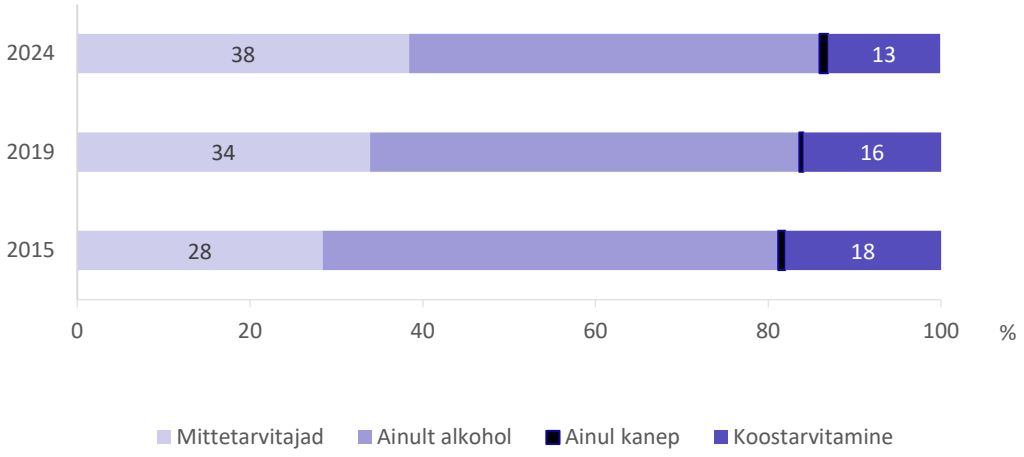

Joonis 15. Õpilaste osakaalud vastavalt alkoholi ja kanepi tarvitamisele viimase 12 kuu jooksul 2015–2024, %

[1] Kuue küsimusega test, millega hinnatakse probleemse kanepi tarvitamisele viitavate tegurite esinemist viiepalliskaalal („Mitte kunagi“ … „Tihti“).

6.3 Ravimite tarvitamine

Arsti poolt uinutite või rahustite määramine ei ole ajas palju muutunud. Aastal 2024 vastas 12% kooliõpilastest, et neile on määratud arsti poolt rahusteid või uinuteid, 2019. aastal 11%-le ja 2015. aastal 12%-le. Käesolevas uuringus küsiti esmakordselt lisaks retseptiga valuvaigistite (opioidide), aktiivsus- ja tähelepanuhäire (ATH) ravimite ning lihaslõõgastite määramise kohta. Õpilaste sõnul oli 15%-le määratud ATH ravimeid, 10%-le valuvaigisteid ja 5%-le lihaslõõgasteid.

Rahustite ja/või uinutite tarvitamine ilma arsti ettekirjutuseta veidi vähenes võrreldes eelmise uuringuga, poistel 12%-lt 2019. aastal 10%-le 2024. aastal ja tüdrukutel vastavalt 18%-lt 17%-le. Ravimite tarvitamine koos alkoholiga on alates 2015. aastast suurenenud – poistel 2%-lt 4%-le ja tüdrukutel 3%-lt 5%-le. Sarnaselt suurenes valuvaigistite tarvitamine „kaifi“ eesmärgil, poistel 2015. aastal 2%-lt 6%-le 2024. aastal ja tüdrukutel vastavalt 3%-lt 7%-le. Tüdrukute seas oli ravimite tarvitamine ilma arsti ettekirjutuseta mõnevõrra levinum kui poiste hulgas (vt joonis 16).

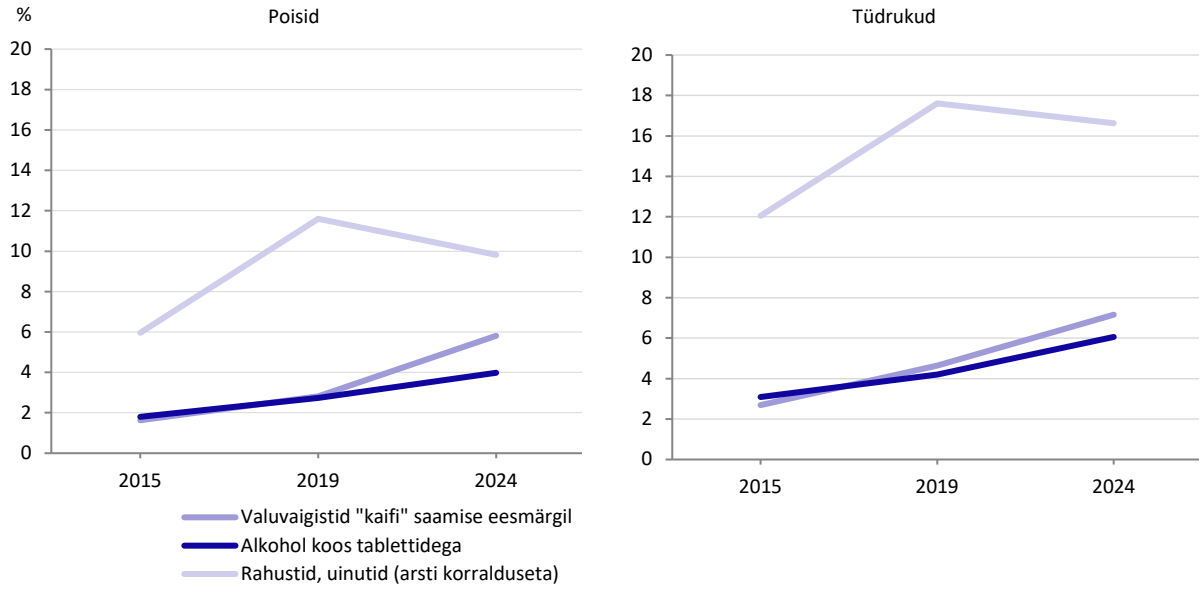

Joonis 16. Psühhotroopsete ravimite tarvitamine ilma arsti ettekirjutuseta vähemalt korra elu jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2015–2024, %

6.4 Inhalantide tarvitamine

Inhalantide sh liimi, lahusti, laki või teiste sissehingatavate ainete proovimine on poiste hulgas vähenenud alates 2011. aastast ja tüdrukute hulgas 2019. aastast (vt joonis 17). 2024. aastal oli 10% poistest ja 11% tüdrukutest vähemalt korra elu jooksul inhalante proovinud või tarvitanud. Viimase aasta ja viimase kuu jooksul tarvitamine ei ole alates 2011. aastast oluliselt muutunud. Selle uuringu põhjal ei ole võimalik hinnata, missuguseid sissehingatavad aineid konkreetselt tarvitati.

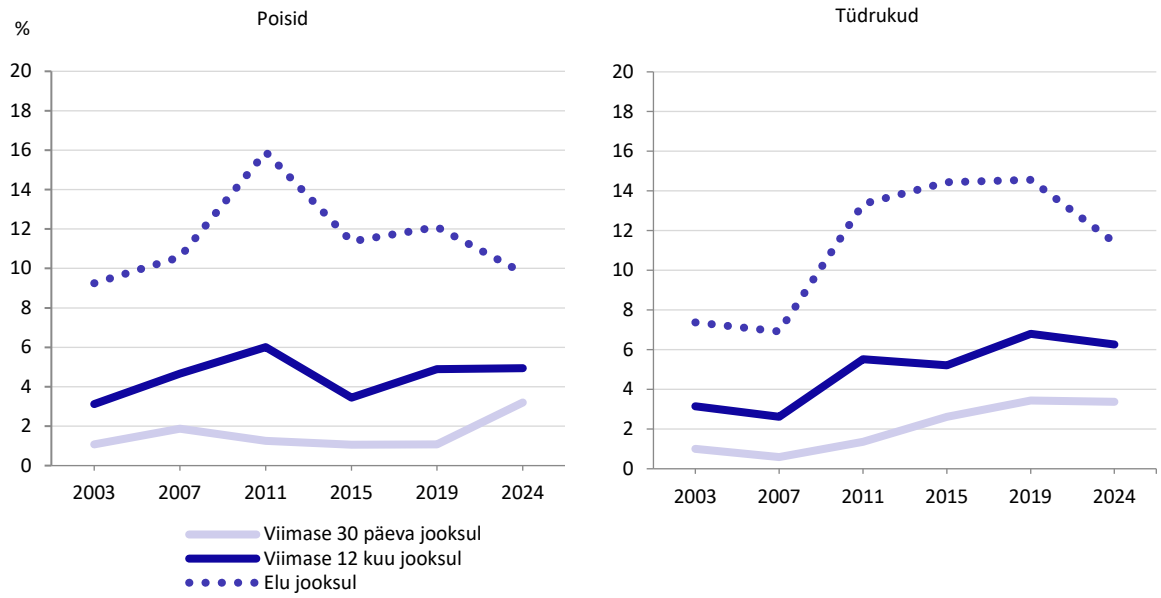

Joonis 17. Inhalantide tarvitamine poiste ja tüdrukute hulgas 2003–2024, %

6.5 Stimulantide tarvitamine

Stimulantide (sh amfetamiini, ecstasy, kokaiini ja metamfetamiini) tarvitamises vähemalt korra elu jooksul suuri erinevusi ei olnud võrreldes eelmise uuringuga. Viimases uuringus suurenes poiste hulgas kahe protsendipunkti võrra amfetamiini, metamfetamiini ja kokaiini tarvitamine (vt joonis 18). Metamfetamiini tarvitamise kohta küsiti esimest korda 2019. aasta uuringus.

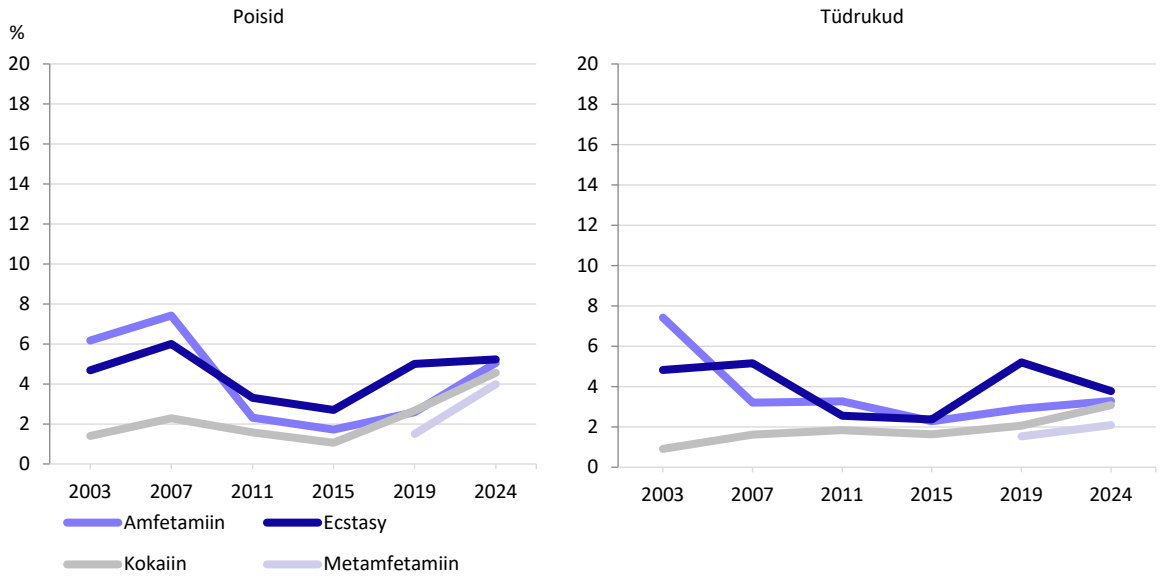

Joonis 18. Stimulantide (amfetamiini, ecstasy, kokaiini ja metamfetamiini) tarvitamine vähemalt korra elu jooksul poiste ja tüdrukute hulgas 2003–2024, %

7 Uimastite mõju tervisele

Õpilastel paluti hinnata, mil määral nende arvates riskib inimene enda tervise kahjustamisega, kui ta tarvitab uimasteid. Küsiti tubaka- ja nikotiinitoodete, alkoholi ning narkootiliste ainete tarvitamisega seotud terviseriski kohta vastavalt kogusele ja/või kasutussagedusele.

Kõige väiksemaks tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamisega seotud terviseriskiks pidasid õpilased e-sigarettide suitsetamist 1–2 korda. Suuremaks riskiks hinnati nii sigarettide igapäevast suitsetamist kui ka sigarettide aegajalt suitsetamist (vt joonis 19).

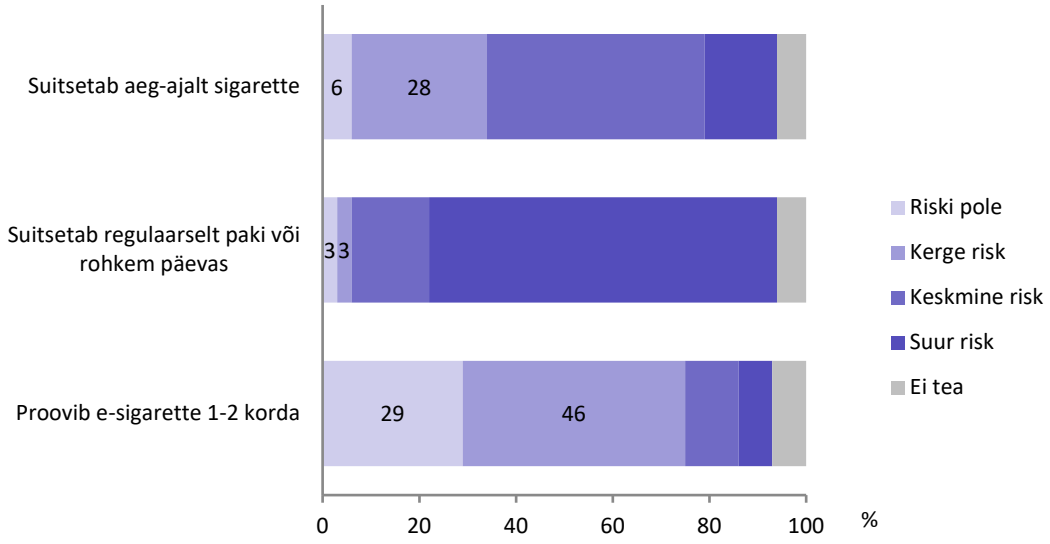

Joonis 19. Õpilaste hinnangud tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamisega seotud terviseriskile, %

Igapäevast 1-2 õlu/napsu tarvitamist pidas väikseks terviseriskiks 26% õpilastest ning sama palju oli ka õpilasi, kes hindasid terviseriski suureks, seevastu suuremas koguses alkoholi tarvitamist hindas suureks riskiks üle poole õpilastest (vt joonis 20).

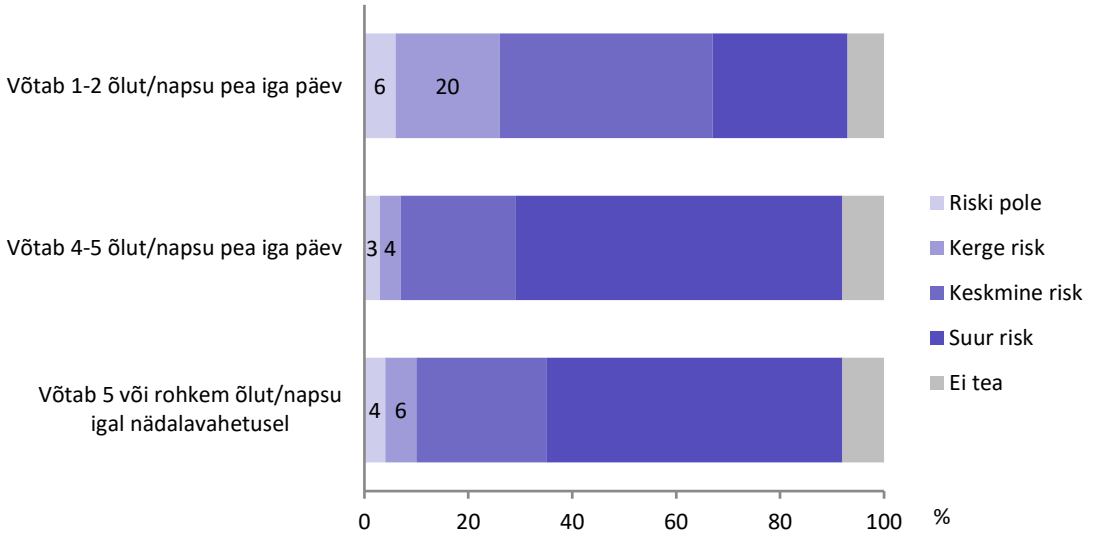

Joonis 20. Õpilaste hinnangud alkoholi tarvitamisega seotud terviseriskile, %

Pooled õpilastest hindasid riski väikseks või riski pole kanepi paarikordsel proovimisel, stimulantide proovimise puhul arvas sarnaselt ligi veerand. Uuritud ainetest pidasid noored tervisele kõige ohtlikumaks aineks amfetamiini ja kõige vähem ohtlikuks kanepit. Ligi veerand õpilastest ei osanud sünteetiliste kannabinoidide tarvitamise mõju tervisele hinnata ja pea kolmandik pidas nende paarikordset tarvitamist suureks terviseriskiks. (vt joonis 21)

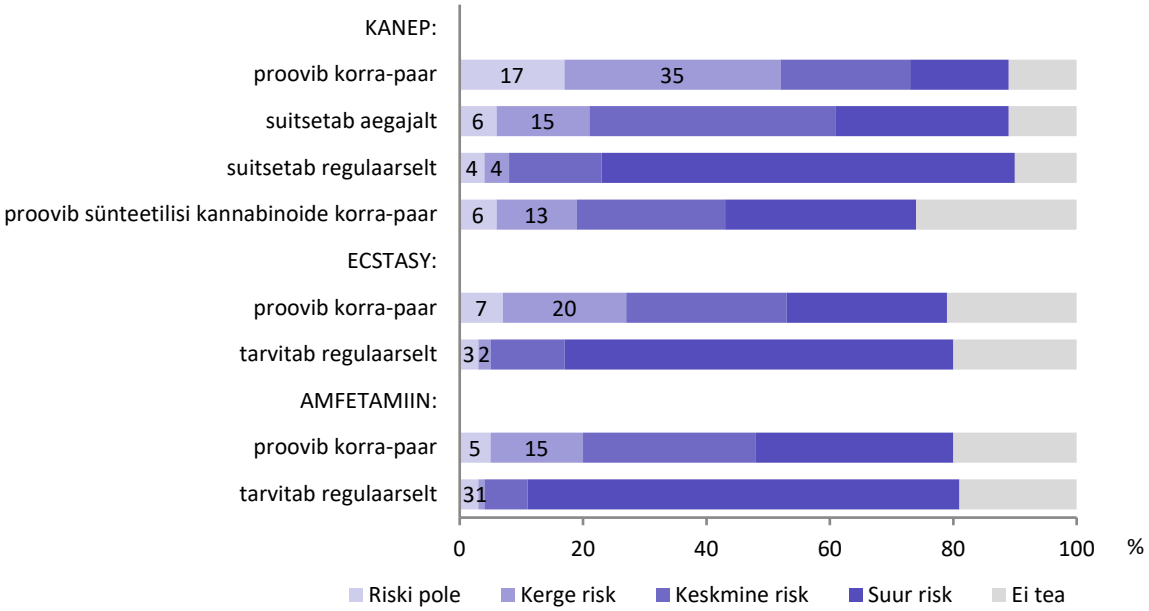

Joonis 21. Õpilaste hinnangud narkootilise ainete tarvitamisega seotud terviseriskile aine alusel, %

Poisid hindasid uimastite tarvitamisega seotud terviseriski väiksemaks kui tüdrukud (vt lisatabel 11).

Võrreldes 2019. aasta uuringuga hindasid 2024. aasta uuringus osalenud õpilased suitsetamise, alkoholi ja stimulantide tarvitamisega seotud terviseriske mõnevõrra väiksemaks, kanepi tarvitamisega seotud riski hinnang palju ei muutunud. Kõige suurem muutus toimus riski hinnangus e-sigarettide proovimisele. Ligi kümme korda vähenes õpilaste osakaal, kes pidasid e-sigarettide paarikordset proovimist suureks riskiks, vastavalt 73% 2019. aastal ja 7% 2024. aastal. Kui 2019. aasta uuringus pidas regulaarset igapäevast suitsetamist suureks riskiks tervisele 80% õpilastest, siis 2024. aastal 72%. Alkoholi tarvitamist suures koguses ja peaaegu iga päev pidas 2019. aastal suureks riskiks 73% ja peaaegu igal nädalavahetusel suures koguses tarvitamist 61% õpilastest, 2024. aasta uuringus olid vastavad näitajad 63% ja 57%.

Viie aasta taguses uuringus pidas *ecstasy* regulaarset tarvitamist suureks terviseriskiks 71% õpilastest, see määr langes 2024. aastal 63%-ni. Amfetamiinide tarvitamist suureks riskiks hinnanud õpilaste osakaal vähenes viie aastaga 79%-lt 70%-le.

Kanepi tarvitamisega seotud terviseriski tajumine jäi enam-vähem samaks. Sarnaselt 28% vastajatest pidas kanepi aeg-ajalt tarvitamist suureks terviseriskiks ning regulaarset tarvitamist pidas suureks terviseriskiks 67%, viis aastat tagasi oli vastav näitaja 65%. Sarnaselt mõlemas uuringus, pidas ligi kolmandik õpilastest sünteetiliste kannabinoidide proovimist suureks terviseriskiks ja pea veerand ei osanud riski suurust hinnata.

8 Kool, vaba aeg ja suhted sõpradega

8.1 Koolist puudumine ja õppeedukus

Õpilastelt küsiti viimase 30 päeva jooksul koolist puudumise põhjuste ja sageduse kohta. Vastustest selgus, et kui õpilane puudus koolist kauem (üle kolme päeva), siis enamasti tervislikel põhjustel, ent kui puuduti üks-kaks päeva, siis olid sagedasemad „Muud“ põhjused (vt lisatabel 12). Küsimustiku põhjal ei olnud võimalik eristada, mis põhjused muude alla liigitusid.

Eraldi küsimus oli koolist põhjuseta puudumise kohta, seda oli viimase 30 päeva jooksul tulnud ette pea kolmandikul õpilastest. Põhjuseta puudusid tüdrukud (32%) ja poisid (28%) üldjoontes sama palju. Tüdrukud puudusid aga sagedamini tervislikel (tüdrukud: 66%, poisid: 59%) ja muudel põhjustel (72% *vs.* 58%).

Võrreldes 2019. aasta uuringuga ei muutunud koolist põhjuseta ja muudel põhjustel puudumine, kuid pisut suurenes haiguse tõttu koolist puudumine. Kui 2024. aasta uuringus puudus koolist haiguse tõttu 63% õpilastest, siis viie aasta taguses uuringus 57%. Sagedamini puudusid õpilased kolm või rohkem päeva (2024. a 36% ja 2019. a 32%).

Õpilased, kelle õppeedukus oli halvem ja kes olid puudunud koolist põhjuseta, suitsetasid sagedamini iga päev, tarvitasid narkootilisi aineid, rohkem alkoholi ja olid sagedamini purjus (vt joonis 22).

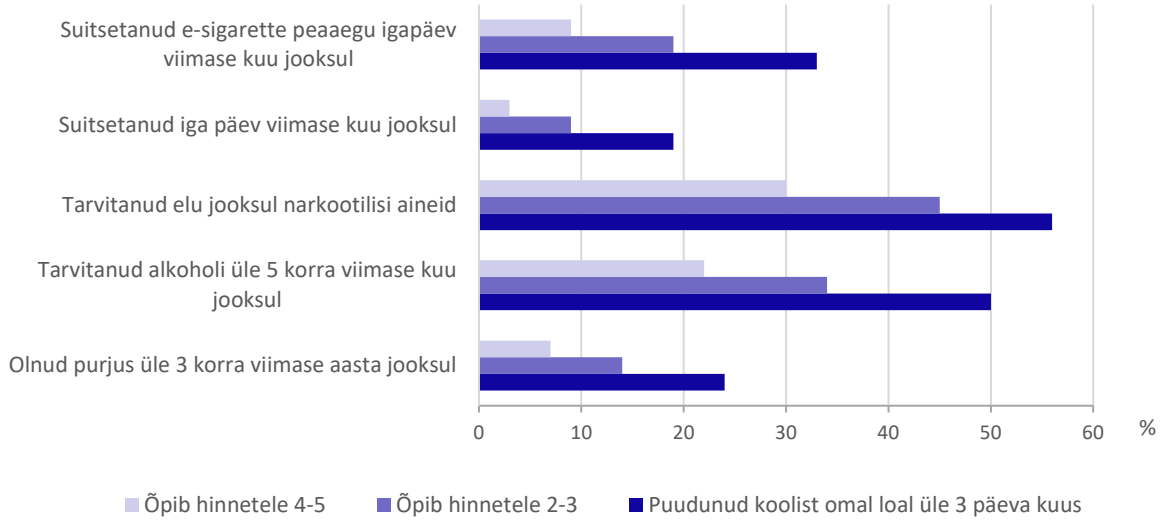

Joonis 22. Õpilaste õppeedukus, koolist põhjuseta puudumine ja uimastitarvitamine (uimastitarvitamise sagedus hinnetele „2“–„3“ ja „4“–„5“ õppijate seas ning koolist kuu jooksul üle 3 päeva põhjuseta puudunute seas), %

Halva õppeedukusega (keskmine hinne vahemikus „2“–„3“) õpilaste hulgas vähenes võrreldes varasemate uuringutega oluliselt igapäevaste tavasigarettide suitsetajate osakaal. Samas, võrreldes 2019. aasta uuringuga, enam kui kolmekordistus igapäevaste e-sigareti tarvitajate ning enam kui viiekordistus alkoholi tarvitajate ehk purjutajate osakaal, kuid purjus olemises ja narkootiliste ainete tarvitamises suuri muutusi ei toimunud (vt joonis 23).

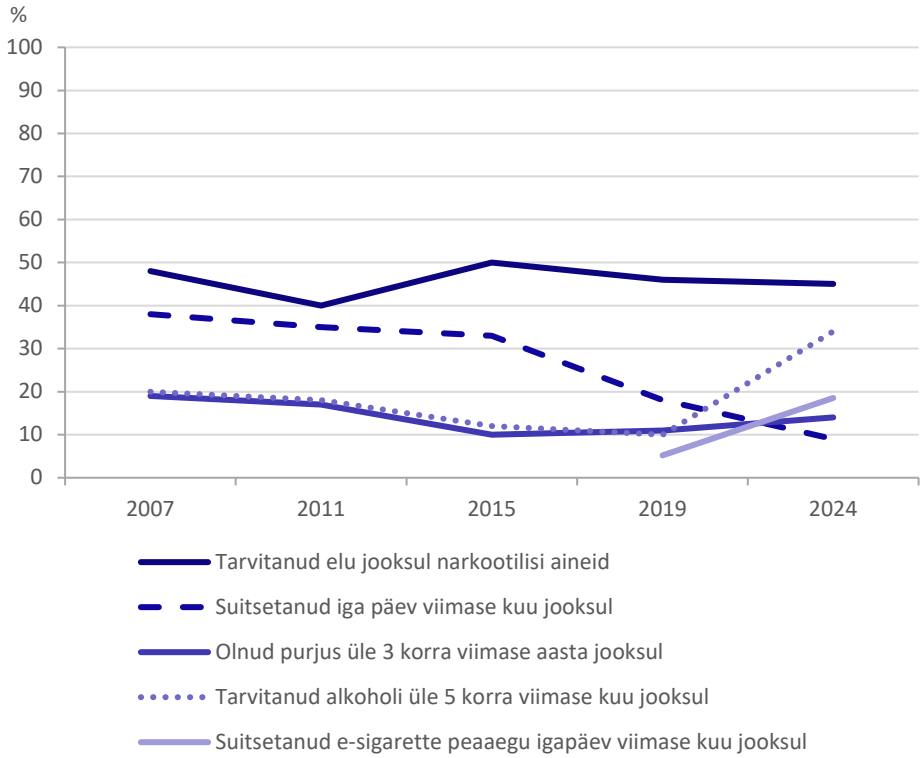

Joonis 23. Erinevate uimastite tarvitamise osakaal (%) halva õppeedukusega (hinnetele „2"–„3") õpilaste hulgas, 2007–2024.

8.2 Vaba aja veetmise viisid

Õpilastelt küsiti nende vabaajategevuste kohta (vt lisatabel 14). Suur osa (88%) õpilastest tegi vähemalt korra nädalas sporti ja nendest iga teine (55%) tegi sporti peaaegu iga päev. Võrreldes eelmiste uuringutega suurenes veidi spordiga tegelevate noorte hulk.

Üle poole (61%) noortest mängis vähemalt korra nädalas arvutimänge ja nendest üle poole tegi seda peaaegu iga päev (61%) ning võrreldes eelmise uuringuga suurenes see 12 protsendipunkti võrra. Pea iga teine õpilane (53%) tegeles vähemalt korra nädalas mõne huvitegevusega (nt joonistas, laulis, mängis muusikainstrumenti) ja/või käis sõpradega ajaviiteks väljas (50%). Veerand (25%) koolinoortest käis sõpradega õhtuti väljas (nt peol, baaris, kohvikus) ja vähem kui veerand luges ajaviiteks raamatuid vähemalt korra nädalas (vt joonis 24).

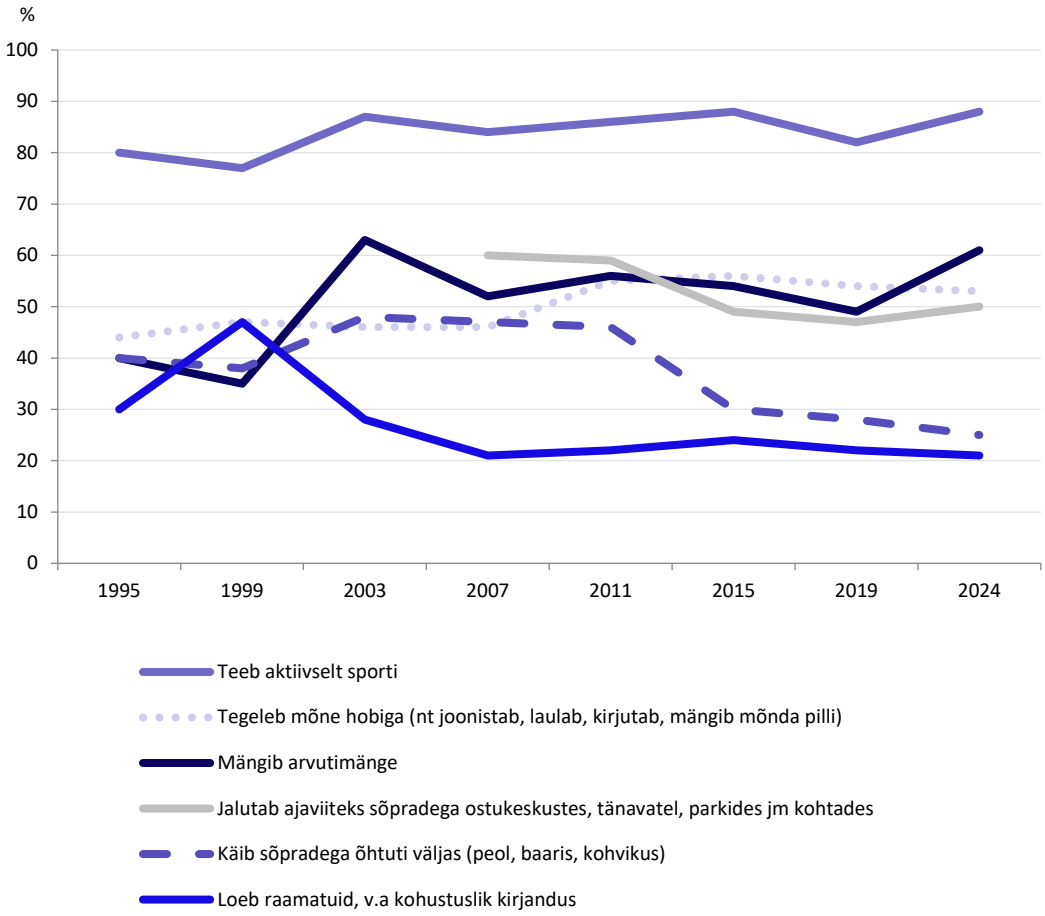

Joonis 24. Õpilaste vabaajategevused (vastused „Tegelen vähemalt korra nädalas või sagedamini“) 1995–2024, %

Vabaajategevustest nimetasid poisid sagedamini arvutimänge ja sportimist, tüdrukud aga huvitegevusi, sõpradega aja veetmist väljas ja raamatute lugemist (vt lisatabelid 14a ja 14b).

Need õpilased, kes veetsid aega sõpradega ostukeskustes, tänavatel jm väljas käies ning õhtuti sõpradega pidudel ja baarides käies, olid sagedamini tarvitanud kõiki uimasteid (vt joonis 25). Seevastu nende õpilaste hulgas, kes veetsid vaba aega raamatuid lugedes, tegeledes mõne huvitegevuse või spordiga ja/või arvutiga mängides, oli vähem uimastite tarvitajaid.

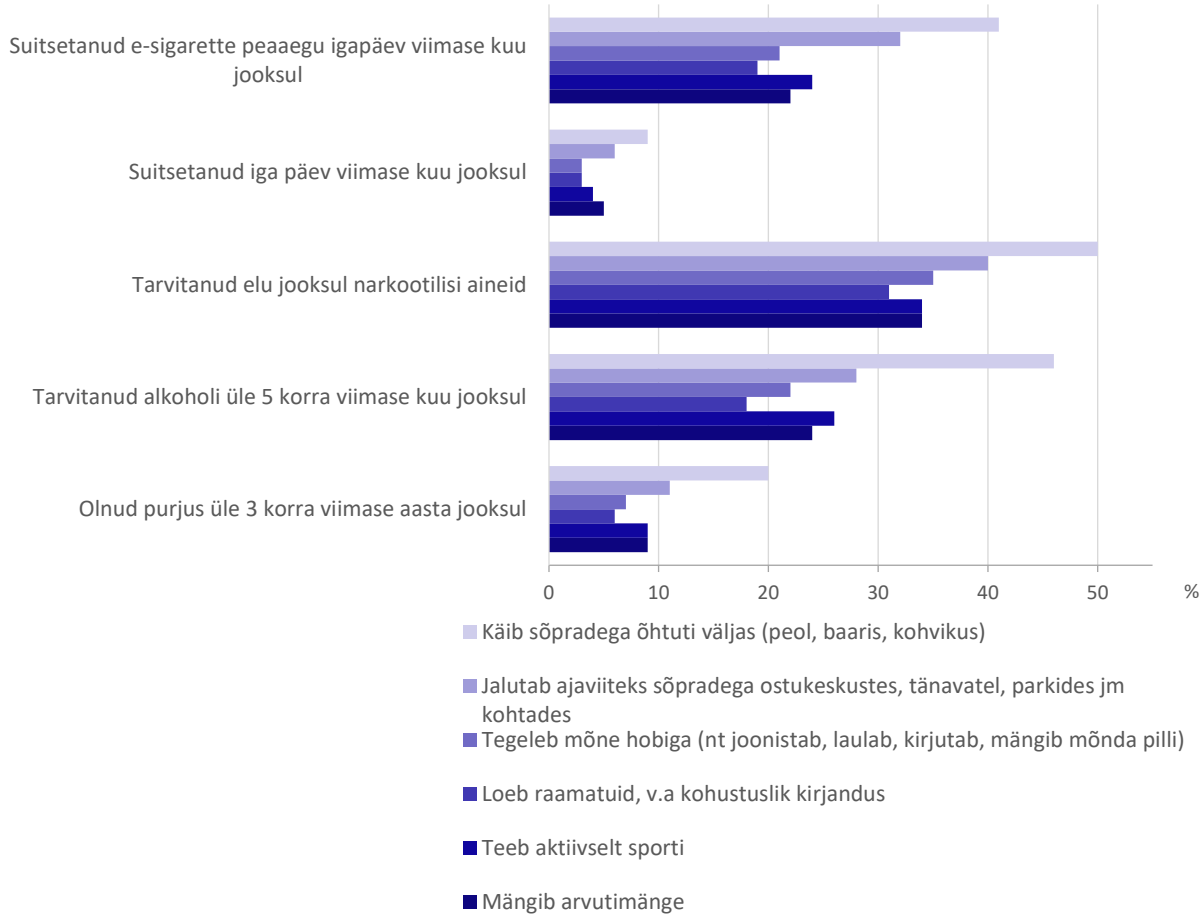

Joonis 25. Uimastitarvitamise osakaalud (%) vähemalt korra nädalas erinevate vabaajategevustega hõivatud õpilaste hulgas.

8.3 Suhted sõpradega

Enamik õpilastest (79%) olid oma suhetega sõpradega rahul või väga rahul, seejuures olid sõpradega mõnevõrra rohkem rahul poisid (82% poisid *vs.* 77% tüdrukud). 1% õpilastest vastas, et tal ei ole sellist inimest nagu sõber.

Pea kolmveerand õpilastest nõustus väitega, et tal on sõpru, kellega saab rõõme ja muresid jagada (vt tabel 8). Veidi vähem, ligikaudu kaks kolmandikku õpilastest oli arvamusel, et saab oma probleemidest sõpradega rääkida, et sõbrad püüavad neid aidata ja sõpradele saab loota, kui midagi läheb valesti. Tüdrukud hindasid suhteid sõpradega pisut paremaks.

Tabel 8. Suhted sõpradega, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Nõustusid väidetega:			
Minu sõbrad püüavad mind tõesti aidata	59	69	64
Ma saan oma sõpradele loota, kui midagi läheb valesti	59	67	63
Mul on sõpru, kellega saan jagada oma rõõme ja muresid	67	77	72
Ma saan sõpradele oma probleemidest rääkida	60	68	64

Rahulolu sõprussuhetega ei olnud seotud eri uimastite tarvitamisega. Igapäevasuitsetajaid oli 4% nende hulgas, kes olid sõprussuhetega rahul või väga rahul ja 5% nende hulgas, kes ei olnud rahul. Alkoholi tarvitamises samuti olulisi erinevusi ei ilmnenud: viimase kuu jooksul oli vähemalt viiel korral alkoholi tarvitanud 6% rahulolevatest ja 4% rahulolematutest õpilastest ning vähemalt kolmel korral oli viimase aasta jooksul purjus olnud vastavalt 9% rahulolevatest ja 6% rahulolematutest õpilastest. Narkootikume oli elu jooksul vähemalt korra proovinud 33% rahulolevatest ja 40% rahulolematutest, kuid see erinevus ei olnud statistiliselt oluline.

8.4 Uimastite tarvitamine sõprade seas

Pea kolmveerand (74%) õpilastest arvas, et tema sõpruskonnas on e-sigarettide tarvitajaid ja vähem sigarettide suitsetajaid (55%). Sarnaselt ligi kolmveerand (73%) õpilastest arvas, et nende sõprade hulgas on alkoholi tarvitanuid ja üle poole (62%) oli seisukohal, et sõprade hulgas on purjus olnuid. Õpilastest 38% arvas, et tema sõprade hulgas on kanepit tarvitanuid, 15% *ecstasy*'t ja 14% inhalante tarvitanuid. Ligi viiendik (21%) arvas, et tema sõprade seas on neid, kes on tarvitanud rahusteid ja/või uinuteid (arsti korralduseta), pisut vähem (19%) on tarvitanud aktiivsus- ja tähelepanuhäire ravimeid (arsti korralduseta) ja 16% tarvitanud valuvaigisteid „kaifi" saamiseks. Eri aastate võrdluses vähenes noorte arvates sõprade seas narkootiliste ainete tarvitamine (vt joonis 26).

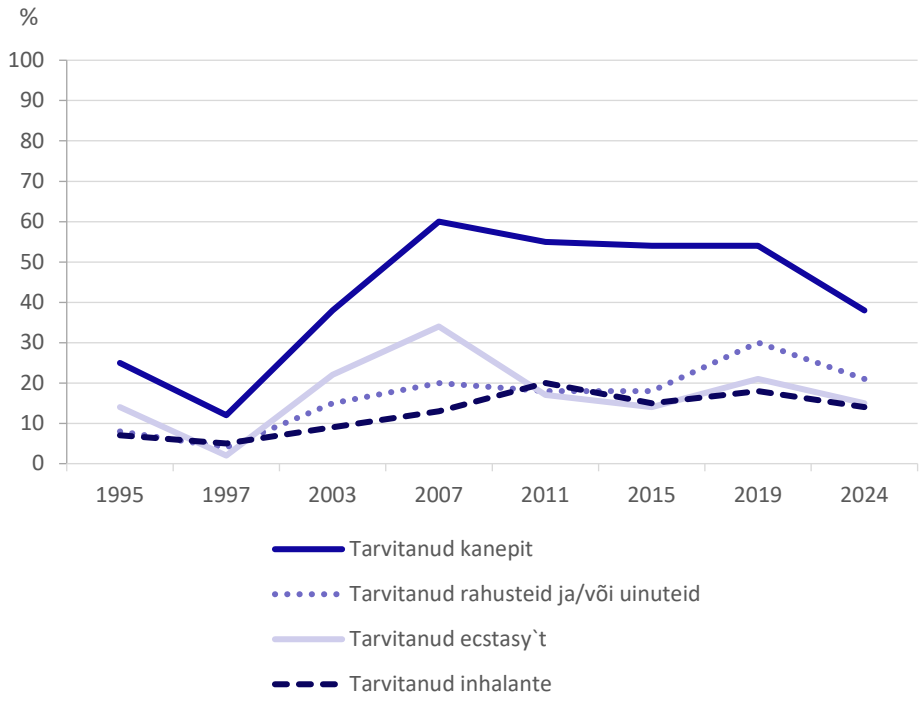

Joonis 26. Narkootiliste ainete tarvitamine sõprade seas 1995–2024, %

9 Piirkondlikud ja õppekeelega seotud erinevused uimastite tarvitamises

9.1 Piirkondlikud erinevused

Üldjoontes on viimase kümnendi jooksul iga päev tavasigarette suitsetavate õpilaste osakaal kõigis Eesti piirkondades vähenenud (vt joonis 27). Viimases uuringus eristusid Kirde- ja Keski-Eesti: seal oli igapäevaseid suitsetajaid kaks korda enam kui teistes piirkondades.

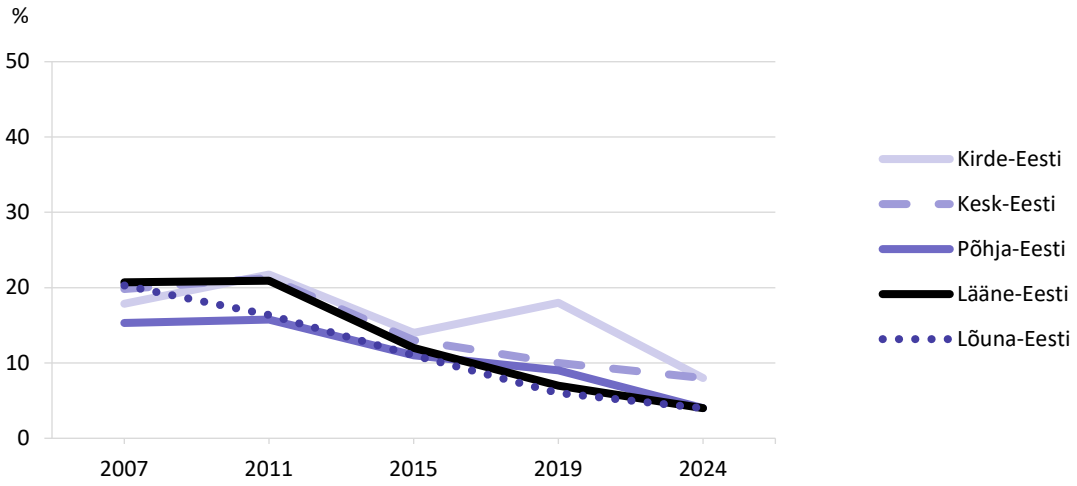

Joonis 27. Viimasel kuul iga päev suitsetanud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2024, %

Sarnaselt tavasigarettide suitsetamisele oli igapäevaste e-sigareti tarvitajate osakaal suurim Kirde- (20%) ja Kesk-Eesti (15%) koolinoorte hulgas, veidi väiksem oli tarvitamine Põhja- (12%), Lõuna- (11%) ja Lääne-Eesti (10%) õpilaste hulgas.

Tava- ja e-sigarettide koondtarvitamine viimase kuu jooksul oli kõige levinum Kesk-Eesti noorte hulgas (33%), teistes piirkondades jäi see alla 28%. Kui arvestada kokku kõigi tubaka- ja/või nikotiinitoodete tarvitamist viimase kuu jooksul, oli see samuti sagedasem Kesk- (38%) ja Lääne-Eestis (35%), samas kui Lõuna-Eestis oli näitaja 31%, Kirde-Eestis 29% ja Põhja-Eestis 28%.

Eri piirkondades asuvate koolide õpilaste alkoholi tarvitamises suuri erinevusi ei ilmnenud. Viimase kuu jooksul oli vähemalt kuus korda alkoholi tarvitanuid 5–7% ning viimase aasta jooksul vähemalt kolm korda purjus olnuid 6–12% (vt joonis 28).

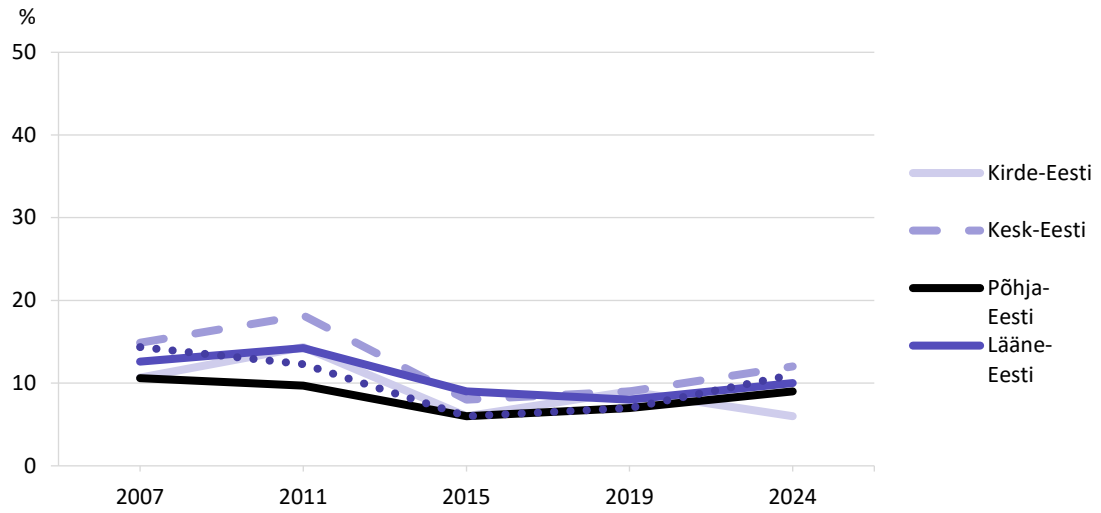

Joonis 28. Viimase aasta jooksul vähemalt kolm korda purjus olnud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2024, %

Elu jooksul olid mõnda narkootilist ainet tarvitanud pisut sagedamini Kesk- ja Põhja-Eesti koolinoored. Kõige suurem muutus võrreldes 2019. aasta uuringuga toimus Kirde- ja Lääne-Eestis, kus narkootiliste ainete tarvitajate määr langes, vastavalt Kirde-Eestis 47%-lt 31%-le ja Lääne-Eestis 42%-lt 32%-le (vt joonis 29). Teistes piirkondades jäi elu jooksul narkootiliste ainete tarvitamine õpilaste seas samale tasemele.

Eri piirkondade vahel suuri erinevusi ei olnud, mõnevõrra sagedamini kasutasid Kesk-Eesti noored kõiki uimasteid (vt lisatabel 16).

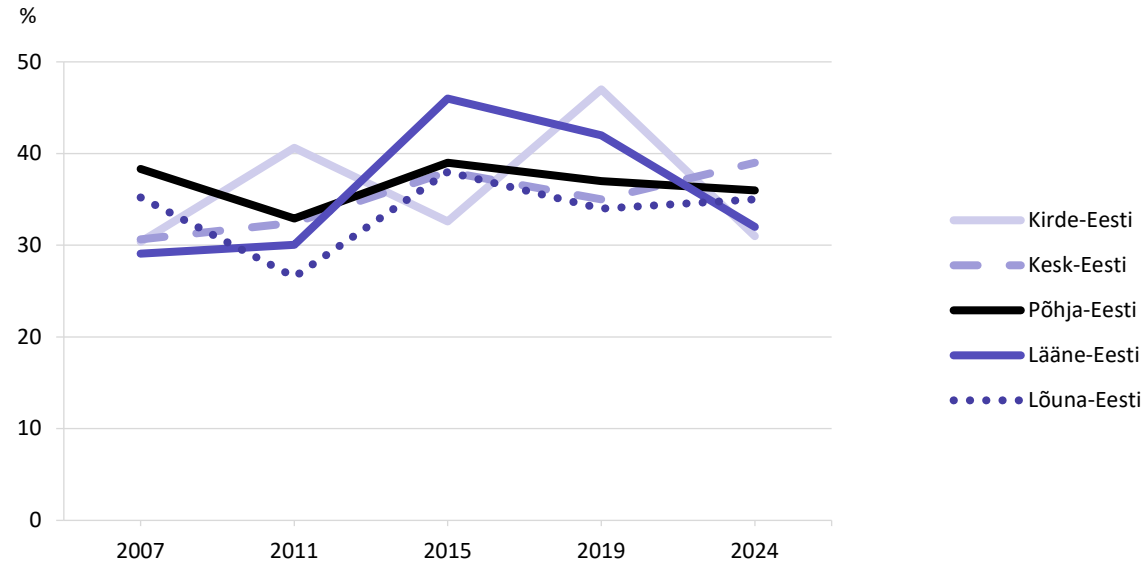

Joonis 29. Elu jooksul mõnda narkootilist ainet tarvitanud õpilaste osakaal piirkonniti 2007–2024, %

9.2 Õppekeelega seotud erinevused

Vene õppekeelega koolide õpilaste hulgas oli igapäevaseid tavasigareti suitsetajaid veidi enam ning e-sigareti tarvitajaid seitsme protsendipunkti võrra enam kui eesti õppekeelega koolides. Alkoholi ja narkootiliste ainete elu jooksul tarvitamises õppekeele alusel suuri erinevusi ei olnud. (vt joonis 30).

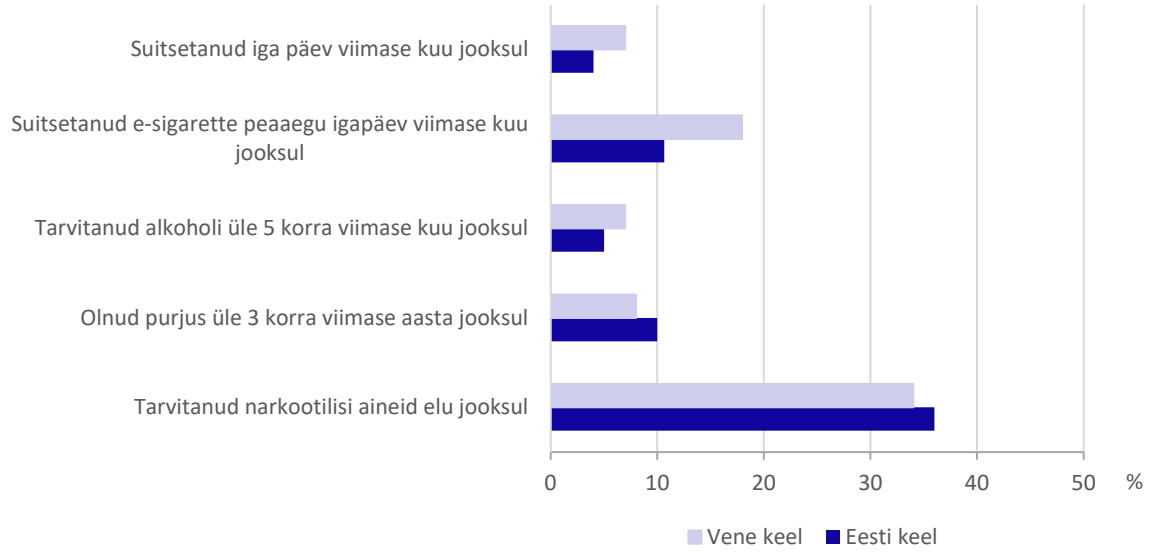

Joonis 30. Uimastitarvitamine uimasti liigi ja kooli õppekeele alusel, %

10 Kodu ja perekond

10.1 Peretüübid

Viimase kahe kümnendi jooksul (2003–2024) on peretüüpide jaotus jäänud üldjoontes samaks (vt tabel 9): üle poole (64%) õpilastest elab koos oma bioloogilise ema ja isaga, 14% ühe bioloogilise vanema ja tema elukaaslasega ning 17% ühe bioloogilise vanemaga. Pisut üle 1% õpilastest vastas, et teda ja/või tema õde ja/või venda kasvatab (kasvatavad) vanavanem(ad). 1% oli neid lapsi, kes vastas, et elab koos nii ema ja tema elukaaslase kui ka isa ja tema elukaaslasega ehk lapsed, kes tõenäoliselt liiguvad kahe kodu vahel.

Tabel 9. Õpilaste peretüüpide jaotus 2003–2024, %

	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Oma isa-ema, õde-vend	47	46	46	47	46	48
Oma isa-ema, ainus laps	15	14	13	14	17	16
Ema ja „uus“ isa, õde/vend	8	10	12	12	11	10
Ema ja „uus“ isa, ainus laps	4	4	3	4	3	3
Üksikema, õde/vend	8	10	9	10	7	7
Üksikema, ainus laps	10	10	9	8	7	8
Isa ja „uus“ ema, õde/vend	1	1	1	1	1	1
Isa ja „uus“ ema, ainus laps	0	0	1	1	1	0
Üksikisa, ainus laps	2	1	1	1	1	1
Üksikisa, õde/vend	1	1	1	1	1	1
Elab üksi	1	1	1	0	0	1
Muu	5	3	4	1	5	4

Need noored, kes elavad koos mõlema vanemaga, olid vähem suitsetanud sigarette ning tarvitanud vähem ka alkoholi ja narkootilisi aineid (sh kanepit) kui õpilased, kes elavad koos ühe bioloogilise vanema ja tema elukaaslasega või ühe vanemaga peres (vt lisatabel 17). Tüdrukute hulgas väljendus see seos tugevamalt kui poiste hulgas.

10.2 Suhted vanematega

Suur osa (81%) koolinoortest oli rahul oma suhetega emaga ja veidi vähem noori (68%) oli rahul suhetega isaga. Need näitajad ei muutunud oluliselt võrreldes 2019. aasta uuringuga, mil need olid vastavalt 82% ja 70%. Poisid olid vanemasuhetega mõnevõrra rohkem rahul kui tüdrukud (vt lisatabel 18).

Ligikaudu kolmveerand (76%) õpilastest tundis, et perekond aitab teda, kui on vaja, natuke vähem vastanuid arvas, et perekond aitab teha otsuseid (72%), ta saab perekonnalt emotsionaalset tuge (64%) ja saab rääkida perekonnaga oma probleemidest (56%) (vt lisatabel 19).

Õpilaste hulgas, kes olid rahul suhetega mõlema vanemaga, oli igapäevasuitsetajaid vähem kui nende hulgas, kes ei olnud vanemasuhetega rahul (vastavalt 3% ja 7%). Sarnane seos ilmnes ka igapäevase e-sigareti tarvitamise puhul: rahulolevate õpilaste hulgas 10%, rahulolematute hulgas 16%. Samuti oli vanemasuhetega rahul olevate õpilaste hulgas vähem alkoholi tarvitanuid (viimase kuu jooksul vähemalt viiel korral alkoholi tarvitanuid oli nende seas 5% *vs.* rahulolematute seas 7%), purjus olnuid (olnud purjus vähemalt kolm

korda viimase aasta jooksul 7% *vs.* rahulolematute seas 11%) ja vähem elu jooksul narkootilisi aineid tarvitanuid (30% *vs.* 41%).

Noored, kes tundsid perekonna emotsionaalset tuge suitsetasid vähem – igapäevasuitsetajaid viimasel kuul oli nende seas 3% võrreldes 10%ga noorte seas, kes tuge ei tundnud. Igapäevaseid e-sigareti tarvitajaid oli vastavalt 9% ja 21%. Alkoholi tarvitati samuti vähem – vähemalt viiel korral viimase kuu jooksul oli alkoholi tarvitanud 5% tuge tundvatest noortest, samas kui tuge mittetundvate seas oli see näitaja 10%. Vähem oldi ka purjus (vähemalt kolm korda viimase aasta jooksul: 7% vs. 13%) ning narkootikume oli elu jooksul proovinud 29% tuge tundnutest ja 47% neist, kes tuge ei tundnud.

Õpilased, kes said kodus rääkida oma probleemidest, tarvitasid vähem uimasteid. Igapäevaseid tavasigareti suitsetajaid oli nende seas 2%, samas kui neil, kes kodus oma muredest rääkida ei saanud, oli vastav näitaja 9%. Sarnane muster ilmnes ka e-sigarettide puhul (9% vs. 19%), sagedases alkoholi tarvitamises viimase kuu jooksul (7% vs. 11%) ja purjusolekus viimase aasta jooksul (7% vs. 11%). Samuti oli narkootikumide tarvitamine oluliselt harvem – 27% vs. 45%.

10.3 Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamisse

Vähem kui veerand õpilastest vastas, et vanemad on kehtestanud reeglid selle kohta, mida tohib teha kodus (20%) ja/või väljaspool kodu (19%). Samal ajal oli üle kolmveerandi vastanuist selliseid noori, kelle sõnul nende vanemad teavad, kellega (77%) ja kus nad õhtuti oma vaba aega veedavad (78%), sagedamini tüdrukute puhul. Sarnaselt suur osa (88%) vanematest teadis alati või peaaegu alati, kus nende laps veedab laupäeva õhtuid. Natuke üle poole õpilastest hindas, et vanematelt on kerge raha laenata (60%) või kingituseks saada (60%) (vt lisatabel 20).

Võrreldes 2019. aasta uuringuga ei muutunud reeglite kehtestamine kodus ja väljaspool kodu, ligikaudu viiendik vanematest kehtestas reegleid. Ka ei muutunud vanemate teadlikkus sellest, kellega (sarnaselt 77%) ja kus (76% 2019. aastal) nende laps õhtuti aega veedab. Võrreldes eelmise uuringuga ei muutunud õpilaste hulk, kes nõustus väitega, et vanematelt on lihtne raha laenata (58% 2019. aastal). Pisut suurenes nende hulk, kes leidis, et vanematelt võib kergesti raha kingituseks saada (56% 2019. aastal).

Noortelt küsiti, kuidas nende vanem nende arvates reageeriks sellele, kui tema laps tarvitaks mõnda uimastit. Võrreldes kanepi või ecstasy tarvitamisega arvasid noored, et vanemad suhtuksid tolerantsemalt purjus olemisse: 81% emadest ja 73% isadest ei lubaks sellist käitumist või laidaks seda maha. Suitsetamist ei lubaks või laidaks maha 85% emadest ja 79% isadest. Kanepi või *ecstasy* tarvitamise kohta arvasid noored, et vanemad suhtuksid sellesse karmimalt. Enam kui kümnendik (13%) (emade kohta veidi vähem kui isade kohta) õpilastest ei osanud hinnata oma vanemate reaktsiooni olukorras, kui noor tarvitaks mõnda uimastit (vt lisatabel 20).

Võrreldes 2015. ja 2019. aasta uuringutega, pidasid 2024. aasta uuringus osalenud õpilased oma vanemate suhtumist tolerantsemaks sõltumata uimastist. Võrreldes 2019. aasta uuringuga vähenes keskmiselt 5% võrra õpilaste osakaal, kes arvasid, et vanemad ei lubaks või laidaks maha sigarettide suitsetamise, purju joomise ja/või kanepi või ecstasy tarvitamise. Samas suurenes nende hulk, kes ei osanud hinnata vanema reaktsiooni.

Uimastitarvitamine on seotud vanemate teadlikkusega sellest, kus ja kellega nende laps õhtuti aega veedab. Õpilased, kelle vanemad teavad harva või ei tea peaaegu mitte kunagi,

kellega ja kus nende laps õhtuti aega veedab, tarvitasid sagedamini kõiki uimasteid (vt tabel 10).

Tabel 10. Vanemate teadlikkus sellest, kus ja kellega nende laps õhtuti aega veedab ja õpilaste uimastitarvitamine, %

	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Suitsetanud e-sigarette iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Vanemad teavad, kellega nende laps õhtuti aega veedab					
Peaaegu alati / tihti	3	11	4	7	32
Vahel	8	19	10	14	43
Harva / peaaegu mitte kunagi	12	18	13	14	45
Vanemad teavad, kus nende laps õhtuti aega veedab					
Peaaegu alati / tihti	3	10	4	7	31
Vahel	9	19	8	16	46
Harva / peaaegu mitte kunagi	14	21	15	16	44

10.4 Vanemate haridus, perekonna majanduslik olukord ja taskuraha

Koolinoortelt küsiti vanemate haridustaseme kohta. Selle alusel oli emadest 49%-l kõrgharidus ja 29%-l keskharidus ning isadest 34%-l kõrgharidus ja 32%-l keskharidus. Iga viies õpilane ei teadnud oma vanema(te) haridustaset (21% isade ja 14% emade puhul) (vt lisatabel 21).

Üle poole noortest (54%) arvas, et tema pere majanduslik olukord on parem kui teistel Eesti peredel. Ligi kolmandik (34%) vastanuid hindas oma pere majandusliku olukorra teiste perede olukorra sarnaseks ja ligi kümnendik (12%) halvemaks (vt lisatabel 22).

Kolmes viimases uuringus küsiti igakuise taskuraha saamise ja suuruse kohta (vt joonis 31). Seekordse uuringu alusel sai 21% kuni 20 eurot, 36% vahemikus 21–50 eurot ja 28% rohkem kui 50 eurot kuus, 14% vastas, et talle ei anta eraldi taskuraha.

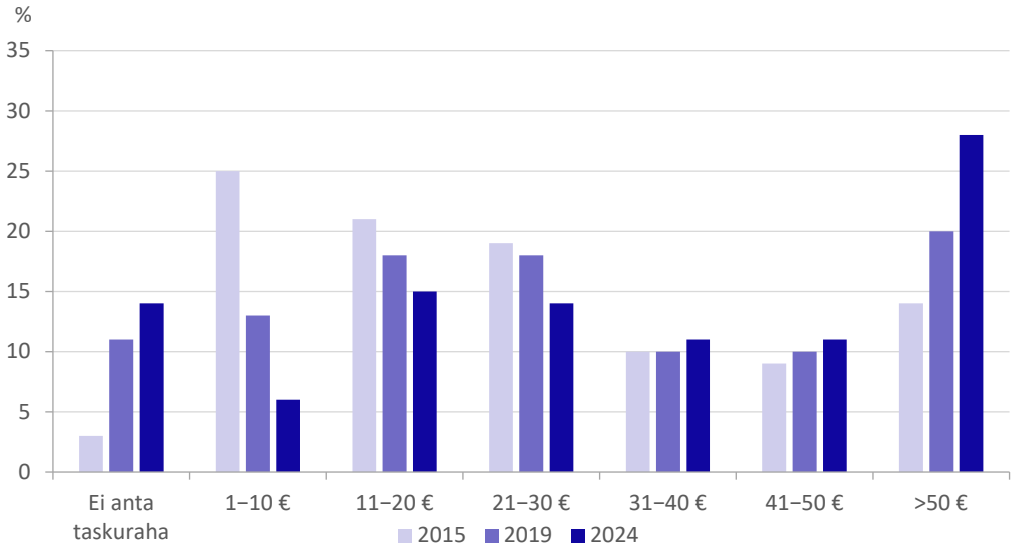

Joonis 31. Taskuraha suurus kuus eurodes 2015–2024, %

Hinnati noorte uimastitarvitamist lähtuvalt hinnangust perekonna majanduslikule olukorrale ja taskuraha suurusele ning selgus, et hinnang perekonna majanduslikule olukorrale oli seotud uimastitarvitamisega (vt tabel 11). Noored, kes hindasid oma perekonna majanduslikku seisundit halvemaks olid sagedamini tarvitanud uimasteid. Teisalt tarvitasid uimasteid sagedamini õpilased, kelle igakuine taskuraha oli suurem.

Tabel 11. Perekonna majanduslik olukord, taskuraha suurus ja uimastitarvitamine, %

	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Suitsetanud e-sigarette iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Perekonna majanduslik olukord võrreldes teiste peredega Eestis					
Väga palju / palju / veidi parem	4	12	5	8	33
Umbes sama	4	12	5	8	35
Väga palju / palju / veidi halvem	11	16	9	14	44
Taskuraha suurus kuus €					
1–20	3	6	2	6	27
21–50	3	11	5	8	34
Üle 50	7	20	10	14	43
Ei anta taskuraha	6	9	4	5	31

11 Teabeallikad uimastite kohta ja kokkupuude uimastiennetusega

Uimastite kohta teabe saamiseks pidas kolmandik (34%) õpilastest usaldusväärseks allikaks kooli terviseõpetust, sama sageli mainiti Tervise Arengu Instituudi hallatavat veebisaiti narko.ee (34%) ja mõnevõrra vähem internetist saadavat teavet (13%) (vt lisatabel 23). Eraldi nimetati veebiplatvorme Google, Wikipedia, YouTube, TikTok, Instagram, Telegram, Twitter, Reddit, Discord, aga ka lapsevanemaid. Võrreldes 2019. aasta uuringuga mainiti vähem kooli terviseõpetust (46% 2019. aastal). Samuti vähenes viimase kümnendi jooksul ajalehtede/ajakirjade, noorte tv-saadete ja kampaaniate mainimine heade ja usaldusväärsete teabeallikatena uimastite kohta (vt joonis 32).

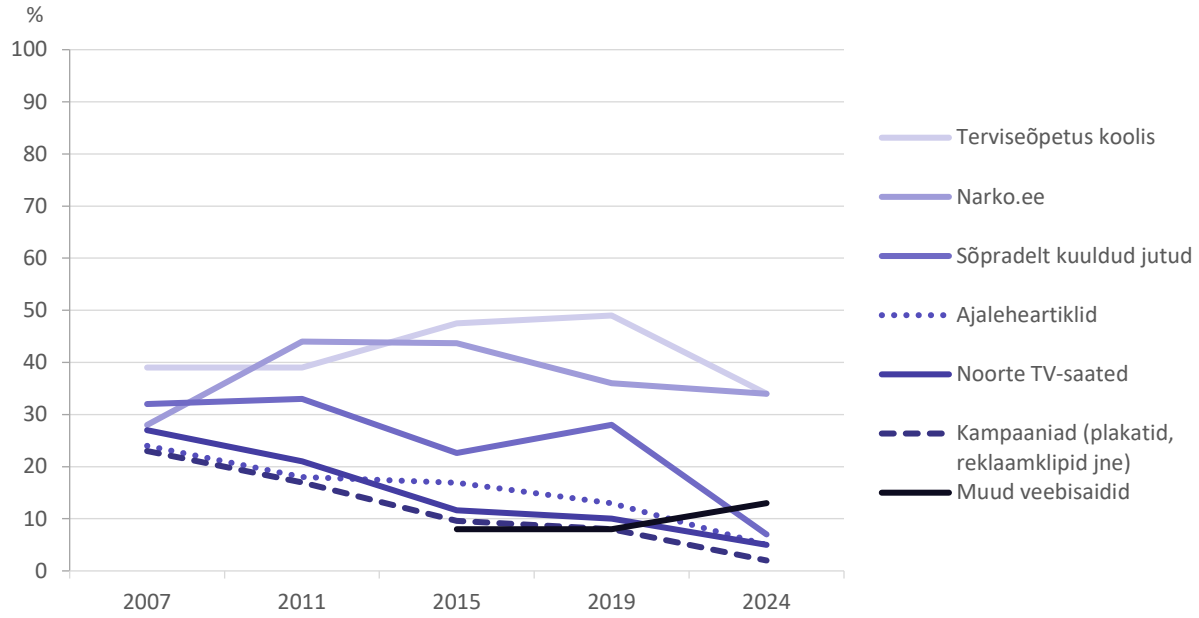

Joonis 32. Õpilaste hinnangul usaldusväärsed teabeallikad uimastite kohta 2007–2024, %

Kõrvutades eesti ja vene õppekeelega koolide õpilaste vastuseid selgus, et uimastite kohta teabe saamiseks pidasid mõlema rühma noored usaldusväärseimaks allikaks kooli terviseõpetust (vt joonis 33). Vene õppekeelega koolide noortest tunduvalt rohkem kasutasid eesti õppekeelega õpilased veebisaiti narko.ee ja mõnevõrra usaldasid vähem teisi internetisaite.

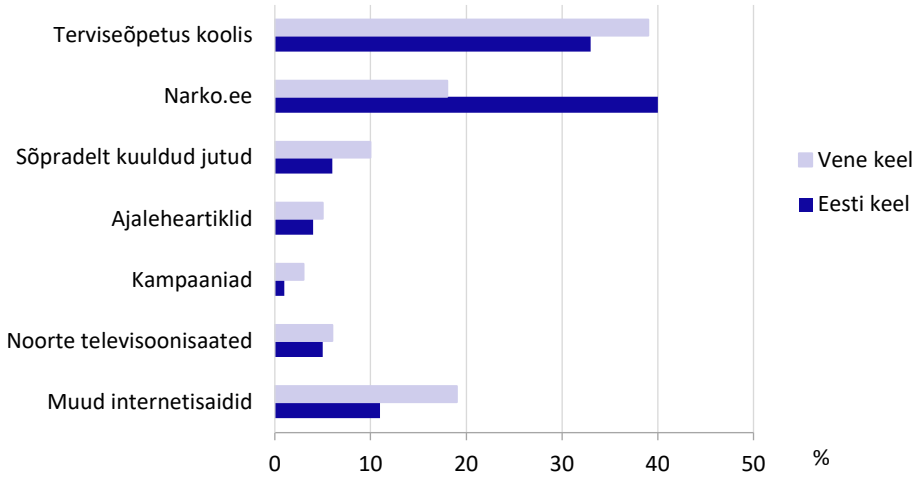

Joonis 33. Eesti ja vene õppekeelega koolide õpilaste hinnangud uimastite kohta teabe saamise allikate usaldusväärsusele, %

Käesolevas uuringus küsiti esmakordselt ennetustegevustega kokkupuute kohta. Suur osa (70%) oli enda sõnul osalenud vähemalt ühes ennetustegevuses uuringule eelnenud kahe aasta jooksul. Eraldi küsiti teavitusürituste kohta, mille eesmärk on informeerida uimasti kahjulikkusest ja tarvitamisega seotud riskidest ning sotsiaalseid ja enesekohaseid oskuseid arendavate ennetustegevuste kohta.

Iga teine õpilane (55%) oli osalenud mõnel teavitusüritusel. Pea pooled (46%) olid viimase kahe aasta jooksul osalenud alkoholi mõju ja kahjulikkusega seotud teavitusüritusel ning enam kui kolmandik (37%) tubaka tarvitamisega seotud teavitusüritusel. Ligi veerand õpilastest oli osalenud teiste uimastite (26%) ning hasartmängu-, arvuti- ja videomängu- või internetisõltuvuse (28%) ennetusüritusel.

Kokku oli 46% õpilastest osalenud vähemalt ühel sotsiaalseid ja enesekohaseid oskuseid arendavas ennetustegevuses viimase kahe aasta jooksul. 29% oli osalenud sotsiaalseid oskuseid arendavas ennetustegevuses (interaktiivne, mitte loeng), nt kuidas väljendada oma tundeid ja empaatiat, komplimentide tegemine, eakaaslaste survele vastu seismine. Ligi veerand (26%) õpilastest oli osalenud enesekohaste oskuste reguleerimise koolitusel, nt impulsside ja vihaga toimetulek, eesmärkide seadmine, *mindfulness* ning kolmandik (33%) meediakirjaoskuse koolitusel, nt kuidas analüüsida meediaväljaandeid ja mõista sõnumeid, et mitte olla meedia poolt manipuleeritud.

Koolitusel osalenutest märkisid kõige sagedamini, et koolituse viis läbi kooliväline ekspert (57%) ja õpetaja (39%), vähem mainiti politseid (22%) ja/või mõnda teist kooli töötajat (21%). Kümnendik õpilastest (10%) märkis koolituse läbiviijaks endise sõltuvusainete kasutaja. Üldjuhul toimusid sellised üritused koolis (83%), aga ka koolist väljas (29%).

12 Sotsiaalmeedia kasutamine, mängimine elektroonikaseadmetega, panustamine raha peale ja nende seos uimastite tarvitamisega

Üle poole (65%) õpilastest nõustus, et veedab sotsiaalmeedias liiga palju aega. Igal neljandal läheb tuju ära, kui ta ei saa sotsiaalmeedias aega veeta ja peaaegu igale teisele olid vanem(ad) öelnud, et ta kasutab sotsiaalmeediat liiga palju. Sotsiaalmeedia kasutamisega seotud probleeme tuli sagedamini ette tüdrukutel (vt lisatabel 24).

Eraldi küsiti õpilastelt mängimise kohta mõne elektroonikaseadmega, näiteks arvuti, tahvelarvuti, mängukonsooli või nutitelefoniga. Ligi veerand (26%) õpilastest oli viimase kuu jooksul mänginud elektroonikaseadmega neli tundi või kauem koolipäevadel ja pea pooled (47%) õpilastest neli tundi või kauem vabadel päevadel. Poiste seas oli seadmega mängimine palju sagedasem kui tüdrukute hulgas (vt joonis 34).

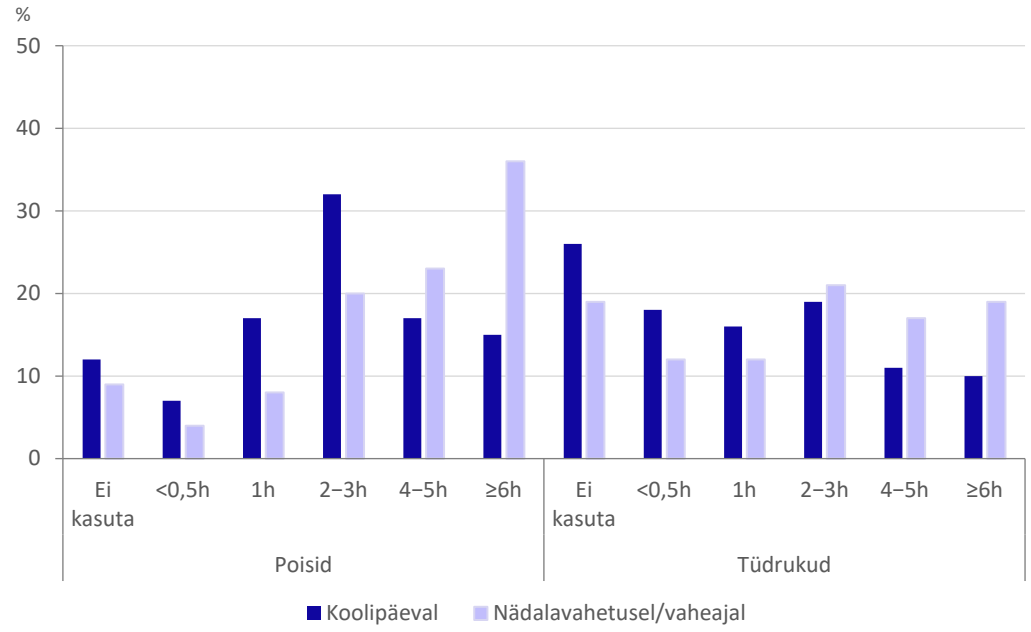

Joonis 34. Elektroonikaseadmega (nt arvuti, mängukonsool, nutitelefon, tahvelarvuti) mängimise aeg koolipäeval ja vabal päeval poiste ja tüdrukute hulgas viimase 30 päeva jooksul, %

Enam kui kolmandik (36%) mängis viimase nädala jooksul peaaegu iga päev arvuti, konsooli, nutitelefoni või mõne muu elektroonikaseadmega. 30% õpilastest nõustus, et kulutab seadmega mängimiseks liiga palju aega, 14% hindas, et tal läheb tuju ära, kui ta ei saa mängida ja igale neljandale oli vanem(ad) öelnud, et ta veedab mängides liiga palju aega. Elektroonikaseadmega mängimisega seotud probleemid olid sagedasemad poiste hulgas (vt lisatabel 25).

Kuuendik (17%) õpilastest vastas, et on viimase 12 kuu jooksul mänginud raha peale (nt mänguautomaadid, kaardi- või täringumängud, loterii, spordikihlveod). Internetis oli viimase 12 kuu jooksul 13% mänginud loteriid (nt Bingo loto, Vikinglotto, kraabitav loteriipilet), 10% kaardi- või täringumänge, 7% panustanud spordikihlvedudes ja 8% mänginud mänguautomaatidel.

13% õpilastest oli tundnud vajadust panustada järjest suuremale summale ja 5% oli valetanud vanematele või mõnele teisele talle olulisele inimesele selle kohta, kui suurte summade peale ta mängib.

Hinnati erinevate uimastite tarvitamist lähtuvalt aja veetmisest sotsiaalmeedias, mängimisest elektroonikaseadmega ja mängimisest raha peale (vt tabel 12). Need õpilased, kelle ajaveetmine sotsiaalmeedias viitas probleemsele kasutamisele, kes mängisid üle 6 tunni mõne elektroonikaseadmega või olid mänginud viimase 12 kuu jooksul raha peale, olid sagedamini igapäevased suitsetajad, tarvitasid sagedamini alkoholi ja olid purjus ning tarvitasid sagedamini mõnda narkootilist ainet.

Tabel 12. Aja veetmine sotsiaalmeedias, elektroonikaseadmega mängides ja mängimine raha peale ning uimastitarvitamine, %

	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Suitsetanud e-sigarette iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Aja veetmine sotsiaalmeedias*					
Ei ole probleemne	4	11	5	8	33
Probleemne kasutamine	6	21	9	14	44
Aja veetmine mängides mõne elektroonikaseadmega viimase 30 päeva jooksul					
Koolipäevadel alla 6 tunni	4	11	5	8	33
Koolipäevadel vähemalt 6 tundi	10	25	12	19	49
Vabadel päevadel alla 6 tunni	3	10	5	8	32
Vabadel päevadel vähemalt 6 tundi	7	17	7	12	44
Mängimine raha peale viimase 12 kuu jooksul					
Ma ei ole raha peale mänginud	3	11	4	7	31
Olen raha peale mänginud	13	21	15	21	53

*Viitab probleemsele sotsiaalmeedia kasutamisele, kui nõustus vähemalt ühega väidetest: (1) ma arvan, et veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias; (2) mul läheb tuju ära, kui ei saa aega veeta sotsiaalmeedias; (3) mu vanemad ütlevad, et veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias.

13 Vaimne tervis

Käesolevas uuringus käsitleti esmakordselt põhjalikumalt koolinoorte vaimset tervist. Selleks kasutati WHO-5 heaoluindeksit (10). Indeks hindab viie väite abil vaimset heaolu viimase kahe nädala jooksul ja võimaldab hinnata depressioonisümptomite esinemise riski. Madal vaimne heaolu esines 35%-l poistest ja 55%-l tüdrukutest. Depressioonirisk ehk eriti madal heaoluindeks oli 14%-l poistest ja 18%-l tüdrukutest.

Hinnates eri uimastite tarvitamist lähtuvalt vaimse heaolu indeksist selgus, et madalama heaoluindeksiga õpilased olid sagedamini elu jooksul tarvitanud narkootikume ja suitsetanud viimase kuu jooksul sagedamini iga päev sigarette (vt joonis 35).

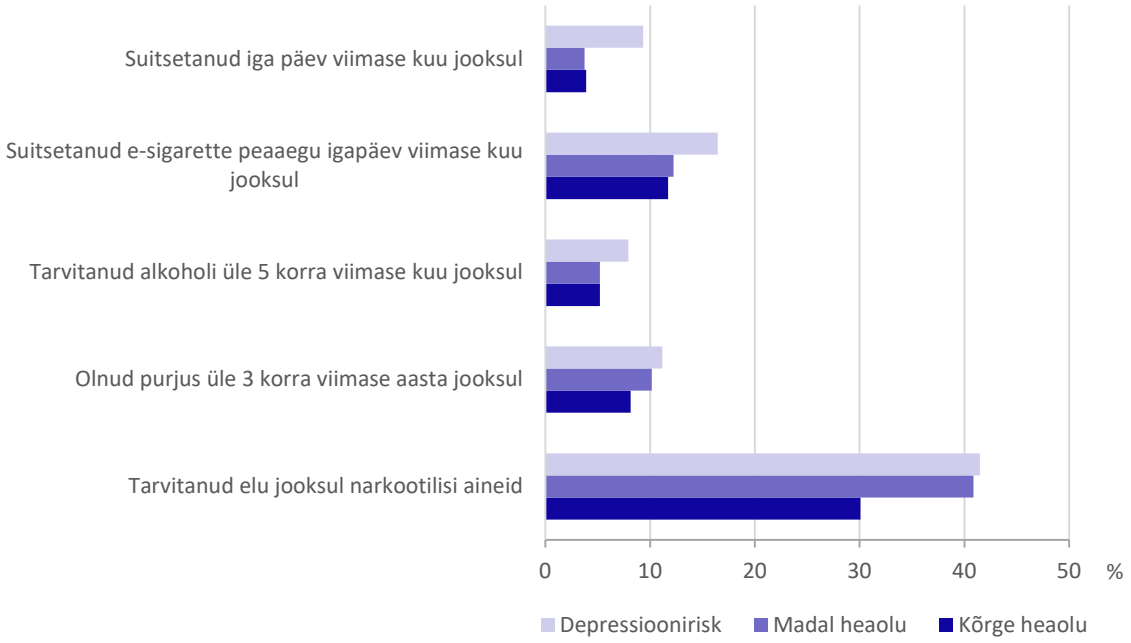

Joonis 35. WHO-5 heaolu indeks ja eri uimastite tarvitamine, %

Täiendavalt kasutati Eesti uuringus YPSC-17 küsimustikku (ingl k *Youth Pediatric Symptom Checklist-17*) (11), mis võimaldab 17 väite abil hinnata noore emotsionaalseid- ja käitumisprobleeme. Arvutatud YPSC-17 koguskoori põhjal (skoor ≥15) võis enam kui kolmandikul (37%) õpilastel esineda emotsionaalseid- ja käitumisprobleeme. Veerandil (25%) võis esineda tähelepanu- ja keskendumise ning impulsiivsusega seotud probleeme (tähelepanuprobleemide skoor ≥7). Kümnendikul (10%) võis esineda eksternaliseeritud ehk käitumuslikke probleeme (eksternaliseeritud probleemide skoor ≥7) nagu impulsiivsus, agressiivsus, raskused eneseregulatsiooniga. Igal teisel õpilasel (51%) oli kõrgem internaliseeritud probleemide skoor (skoor ≥5), mis võib viidata suurema ärevuse, depressiooni sümptomite, kohanemisraskuste ja/või sotsiaalse tõrjutuse esinemisele. Hinnates eri uimastite tarvitamist vastavalt alaskaala lõikepunktidele, esines uimastitarvitamist sagedamini noortel, kelle tulemused viitasid emotsionaalsete- ja käitumisprobleemide esinemisele (vt tabel 13).

Tabel 13. YPSC-17 alaskaalad ning uimastitarvitamine, %

YPSC-17 alaskaalad:	Suitsetanud iga päev viimase kuu jooksul	Suitsetanud e-sigarette iga päev viimase kuu jooksul	Tarvitanud alkoholi üle 5 korra viimase kuu jooksul	Olnud purjus üle 3 korra viimase aasta jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul
Tähelepanuprobleemid					
Ei esine (skoor <7)	4	9	4	6	29
Esineb (skoor ≥7)	8	23	10	17,5	52
Eksternaliseeritud probleemid					
Ei esine (skoor <7)	3	10	4	3,3	25
Esineb (skoor ≥7)	16	32	19	15,6	44
Internaliseeritud probleemid					
Ei esine (skoor <5)	2	9	4,2	6	25
Esineb (skoor ≥5)	7	12	6,7	12	44

14 Arutelu ja kokkuvõte

Koolinoorte uimastite tarvitamise uuring võimaldab kolme kümnendi jooksul hinnata Eesti 15–16aastaste kooliõpilaste tubaka- ja nikotiinitoodete, alkoholi ning teiste uimastite tarvitamisega seotud käitumist. Lisaks annab uuring ülevaate noorte hinnangutest eri ainete kättesaadavusele, uimastite tarvitamisega seotud terviseriskidele, õppimise ja vabaajaga seotud tegevustele ning suhetele sõprade ja vanematega. Iga uuringuga on lisandunud uusi teemasid, nt käesolevas uuringus olid uue teemana ennetustegevustega kokkupuud ja vaimne tervis, mida siin raportis käsitleti eelkõige seoses eri uimastite tarvitamisega.

Käesolevast uuringust selgus, et iga teine kooliõpilane hindas sigarettide, e-sigarettide või huuletubaka ning alkoholi kättesaadavust kergeks. Narkootilistest ainetest oli kõige kättesaadavam kanep, mida pidas kolmandik kergesti kättesaadavaks. Rahustite/uinutite kättesaadavust (ilma arsti korralduseta) pidas kergeks alla veerandi ja stimulantide puhul kümnendik õpilastest. Siiski võrreldes 2019. aasta tulemustega vähenes veidi sigarettide, alkoholi ja kanepi kergesti kättesaadavaks hinnanud noorte osakaal. E-sigarettide ja huuletubaka kättesaadavuse kohta küsiti käesolevas uuringus esmakordselt.

Alkoholi saadi sagedamini sõpradelt, vanematelt või mõnelt teiselt tuttavalt. Eri aastate võrdluses ei muutunud, et endiselt igale neljandale lapsele pakkus alkoholi lapsevanem ise, kümnendik sai alkoholi kodust ja alla 5% ostis ise. Samas oluliselt muutus see, et pea kaks korda vähem saadi alkoholi sõpradelt.

Koolinoorte hulgas on tavasigarettide suitsetamine järjest vähenenud, kuid see on asendunud teiste tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamisega. Iga teine õpilane oli proovinud e-sigarette vähemalt korra elu jooksul ja iga neljas oli e-sigarette tarvitanud viimase kuu jooksul. Kui vaadata kombineeritult tavasigareti ja/või e-sigareti tarvitamist, siis võrreldes 2019. aastaga vähenes veidi elu jooksul ja viimase kuu jooksul tarvitamine, aga seda pigem poiste hulgas. Tüdrukute hulgas suurenes igapäevane tava- ja/või e-sigareti suitsetamine (10%lt 2019. aastal 16%ni 2024. aastal).

Lisaks oli enam kui kolmandik õpilastest tarvitanud elu jooksul huuletubakat ja/või nikotiinipatju ning viimasel kuul oli seda teinud enam kui kümnendik. Suurim muutus toimus tüdrukute hulgas elu jooksul huuletubaka tarvitamises, kus tarvitamine suurenes 20%-lt 2019. aastal 27%-ni käesolevas uuringus. Samuti nihkus e-sigarettide esmakordne proovimine nooremasse ikka, toimudes peamiselt 12–14 aastaselt.

Alkoholi mitte kunagi tarvitanute hulk suurenes, 4%-lt 1999 aastal 25%-le. Iga viies tarvitas alkoholi (vähemalt ühe klaasi) esmakordselt 12-aastaselt või nooremana ja see ei muutunud võrreldes viie aasta taguse uuringuga. Samuti ei muutunud sageli (vähemalt kolm korda viimase kuu jooksul) alkoholi tarvitanute ja purjus olnute osakaal. Eri alkoholiliikide võrdluses tarvitati mõnevõrra sagedamini kanget alkoholi ja veini. Alkoholi tarvitamises poiste ja tüdrukute vahel suuri erinevusi ei olnud.

Koolinoorte narkootiliste ainete tarvitamine vähenes pisut võrreldes 2019. aasta uuringuga. Kõige sagedamini tarvitava aine – kanepi, tarvitamine oli viimase kahekümne aasta madalaim. 2024. aasta uuringu andmetel oli iga viies õpilane proovinud/tarvitanud kanepit. Stimulantide (amfetamiin, ecstasy, kokaiin) tarvitamine pisut suurenes, kuid oli siiski suhteliselt harvaesinev. Samas nende hulgas, kes olid tarvitanud mõnda narkootilist ainet, oli rohkem sagedasemaid stimulantide tarvitajaid kui viie aasta taguses uuringus.

Kooliõpilased hindasid uimastite tarvitamisega seotud terviseriske väiksemaks võrreldes eelneva uuringuga. Kõige suurem muutus toimus e-sigarettide tarvitamisega seotud terviseriskide osas. Kui 2019. aasta uuringus hindas e-sigarettide paarikordset tarvitamist väikseks terviseriskiks 5%, siis 2024. aastal 75% õpilastest.

Võrreldes 2019. aasta uuringuga ei muutunud koolist põhjuseta puudumise osakaal, mida tuli ette ligi kolmandikul õpilastest, kuid pisut suurenes haiguse tõttu koolist puudumine (2019. aastal 57% ja 2024. aastal 63%). Õpilased, kelle õppeedukus oli halvem ja kes olid puudunud koolist põhjuseta, suitsetasid sagedamini iga päev, tarvitasid enam narkootilisi aineid ja alkoholi ning olid sagedamini purjus.

Suur osa (88%) õpilastest tegi vähemalt korra nädalas sporti ja nendest iga teine tegi sporti peaaegu iga päev. Üle poole noortest mängis vähemalt korra nädalas arvutimänge ja nendest üle poole tegi seda peaaegu iga päev ning võrreldes eelmise uuringuga suurenes see 12% võrra. Veerand koolinoortest käis sõpradega õhtuti väljas ja vähem kui veerand luges ajaviiteks raamatuid vähemalt korra nädalas. Need õpilased, kes veetsid aega sõpradega õhtuti väljas käies, olid sagedamini tarvitanud kõiki uimasteid.

Pea kolmveerand õpilastest nõustus, et neil on sõpru, kellega saab rõõme ja muresid jagada. Ligi kolmveerand õpilastest arvas, et tema sõpruskonnas on e-sigarettide ja/või alkoholi tarvitajaid. Iga kolmas arvas, et tema sõprade hulgas on kanepit tarvitanuid ning iga viies, et on neid, kes on tarvitanud rahusteid ja/või uinuteid (arsti korralduseta) või tähelepanu-aktiivsusravimeid (arsti korralduseta). Eri aastate võrdluses vähenes noorte arvates sõprade seas narkootiliste ainete tarvitamine.

Viimase kahe kümnendi jooksul (2003–2024) on peretüüpide jaotus jäänud üldjoontes samaks. Need noored, kes elavad koos mõlema vanemaga, olid vähem suitsetanud sigarette ning tarvitanud vähem ka alkoholi ja narkootilisi aineid (sh kanepit).

Suur osa noortest oli rahul oma suhetega emaga ja isaga ning see ei muutunud oluliselt võrreldes eelneva uuringuga. Ligikaudu kolmveerand õpilastest tundis, et perekond aitab teda, kui on vaja ning perekond aitab teha otsuseid. Nende õpilaste seas, kes olid rahul suhetega mõlema vanemaga ja/või tundsid perekonna emotsionaalset tuge ja said kodus rääkida oma probleemidest, oli vähem igapäevasuitsetajaid, alkoholi tarvitajaid, purjus olnuid ja vähem narkootilisi aineid tarvitanuid. Uimastitarvitamine on seotud ka vanemate teadlikkusega, kus ja kellega lapsed õhtuti aega veedavad. Õpilased, kelle vanemad teavad harva või ei tea peaaegu mitte kunagi, kellega ja kus nende laps õhtuti aega veedab, tarvitasid sagedamini kõiki uimasteid. Hinnati ka noorte uimastitarvitamist lähtuvalt hinnangust perekonna majanduslikule olukorrale ja taskuraha suurusele ning selgus, et noored, kes hindasid oma perekonna majanduslikku seisundit halvemaks olid sagedamini tarvitanud uimasteid. Teisalt tarvitasid uimasteid sagedamini õpilased, kelle igakuine taskuraha oli suurem.

Üldjoontes on viimase kümnendi jooksul iga päev suitsetavate õpilaste osakaal kõigis Eesti piirkondades vähenenud, kuid viimases uuringus eristusid Kirde- ja Keski-Eesti: seal oli igapäevaseid suitsetajaid kaks korda enam kui teistes piirkondades. Samuti oli Kirde-Eestis rohkem e-sigarettide tarvitajaid. Eri piirkondades asuvate koolide õpilaste alkoholi ja narkootikumide tarvitamises suuri erinevusi ei ilmnenud. Kõige suurem muutus võrreldes 2019. aasta uuringuga toimus Kirde-ja Lääne-Eestis, kus narkootiliste ainete tarvitajate osakaal langes vastavalt 16% ja 10% võrra.

Uimastite kohta teabe saamiseks pidas kolmandik õpilastest usaldusväärseks allikaks kooli terviseõpetust ning sama sageli ka veebisaiti narko.ee. Kui terviseõpetust pidasid nii eesti kui vene õppekeelega koolide noored usaldusväärseimaks allikaks, siis veebisaiti narko.ee kasutasid eesti õppekeelega õpilased tunduvalt rohkem.

Käesolevas uuringus küsiti esmakordselt ennetustegevuste kohta. Kõige sagedamini olid noored enda sõnul osalenud teavitusüritustel. Pea pooled noortest olid viimase kahe aasta jooksul osalenud alkoholi ning enam kui kolmandik tubaka tarvitamisega seotud üritustel. Ligi veerand õpilastest oli osalenud teiste uimastite ning hasartmängu-, arvuti- või internetisõltuvuse ennetusüritusel. Sarnaselt veidi üle veerandi õpilastest oli osalenud

sotsiaalseid oskuseid arendavas ennetustegevuses ja/või enesekohaste oskuste reguleerimise koolitusel ning kolmandik meediakirjaoskuse koolitusel.

Üle poole õpilastest nõustus, et veedab sotsiaalmeedias liiga palju aega. Igal neljandal läheb tuju ära, kui ta ei saa sotsiaalmeedias aega veeta ja peaaegu igale teisele olid vanem(ad) öelnud, et ta kasutab sotsiaalmeediat liiga palju. Ligi veerand õpilastest oli viimase kuu jooksul mänginud elektroonikaseadmega neli tundi või kauem koolipäevadel ja pea pooled vabadel päevadel, poisid oluliselt sagedamini. Kolmandik õpilastest nõustus, et kulutab mängimisele liiga palju aega ja igale neljandale oli vanem(ad) seda öelnud. Need õpilased, kelle ajaveetmine sotsiaalmeedias viitas probleemsele kasutamisele, kes mängisid üle 6 tunni mõne elektroonikaseadmega või olid mänginud viimase 12 kuu jooksul raha peale, olid sagedamini igapäevased suitsetajad, tarvitasid sagedamini alkoholi ja olid purjus ning tarvitasid sagedamini mõnda narkootilist ainet.

Käesolevas uuringus käsitleti esmakordselt põhjalikumalt koolinoorte vaimset tervist. Selleks kasutati WHO-5 heaoluindeksit, mille alusel esines madal vaimne heaolu igal kolmandal poisil ja igal teisel tüdrukul ning depressioonirisk igal kuuendal poisil ja pea igal neljandal tüdrukul. Madalam vaimne heaolu oli seotud tavasigarettide igapäevase suitsetamise ja narkootiliste ainete tarvitamisega. Hinnates eri uimastite tarvitamist vastavalt YPSC-17 alaskaala lõikepunktidele, esines uimastitarvitamist sagedamini noortel, kelle tulemused viitasid emotsionaalsete- ja käitumisprobleemide esinemisele.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uimastitarvitamise kaitseteguriteks olid head suhted vanematega ja vanema teadlikkus, kus ja kellega laps oma aega veedab. Uimastite mittetarvitamine oli seotud ka koolikeskkonna ja vabaaja veetmisega. Vähem tarvitasid uimasteid need õpilased, kellel oli hea õppeedukus, kes ei puudunud koolist põhjuseta ning kes tegelesid huvitegevuse või spordiga. Samas esines uimastite tarvitamist sagedamini nende õpilaste hulgas, kes mängisid üle kuue tunni päevas mõne elektroonikaseadmega või kellel esines sotsiaalmeedia probleemset kasutamist. Oluliseks kaitseteguriks osutus õpilaste vaimne heaolu – kõrgema heaoluga õpilased tarvitasid uimasteid vähem.

Kasutatud kirjandus

[1] Kender, E., Vorobjov, S. Eesti 15–16aastaste koolinoorte uimastitarvitamine (sh tubaka-tooted, alkohol ja muud psühhoaktiivsed ained) rahvusvahelises võrdluses. Eesti Arst 2019; 101, 404–415.

[2] Narusk, A. Noored ja uimastid. Tallinn: Akadeemia Trükk; 1996.

[3] Allaste, A.-A. (toim.) Uimastite levik noorte seas. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus: 2000.

[4] Allaste, A.-A. (toim.) Trendid koolinoorte uimastitarvitamises. 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Tallinn: TPÜ kirjastus; 2004.

[5] Allaste, A.-A. (toim.) Koolinoored ja uimastid. 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide tarvitamine Eestis. Tallinn: TLÜ Kirjastus; 2008.

[6] Kobin, M., Vorobjov, S., Abel-Ollo, K., Vals, K. (toim.) Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Uuringu raport 2012. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2012.

[7] Vorobjov, S. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste kooliõpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Tallinn: Atlex; 2016.

[8] Vorobjov, S., Tamson, M. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: tubakatoodete, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine Eesti 15–16-aastaste õpilaste seas. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2020.

[9] Legleye, S., Karila, L., Beck, F., & Reynaud, M. Validation of the CAST, a general population Cannabis abuse screening test. J Subst Use 2007; 12: 233–242.

[10] WHO. Wellbeing measures in primary health care/the depcare project. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1998.

[11] Bergmann, P., Lucke, C., Nguyen, T., Jellinek, M., Murphy, J.M. Identification and utility of a short form of the Pediatric Symptom Checklist-Youth self-report (PSC-17-Y). Eur J Psychol Assess 2018; 36: 56–64.

Lisatabelid

LISATABEL 1. Õpilaste jaotus soo, kooli õppekeele ja piirkonna alusel, %

	Poisid	Tüdrukud	Eesti õppekeelega koolidest	Vene õppekeelega koolidest	Kõik õpilased
Põhja-Eesti: Harju maakond	50,0	50,0	41,2	71,5	49,8
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond	10,6	12,7	16,2	0	11,6
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond	10,2	10,7	13,8	1,9	10,4
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond	8,4	7,1	0,9	25,3	7,8
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond	20,9	19,9	27,9	1,4	20,4
Kokku	50,7	49,3	71,8	28,2	100,0
Kokku (arv):	1053	1023	1501	589	2090

LISATABEL 2. Uimastite kättesaadavus (vastuste „Väga kerge“ ja „Küllalt kerge“ osakaal), %

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Tubaka- ja nikotiinitooted						
Sigaretid	51,0	1048	50,3	1017	50,7	2079
E-sigaretid	61,7	1050	67,8	1022	64,8	2086
Vesipiip	19,7	1047	15,1	1019	17,4	2080
Huuletubakas	54,7	1047	54,9	1017	54,8	2078
Kuumutatavad tubakatooted	28,9	1049	23,3	1018	26,1	2018
Alkohol						
Õlu	55,4	1051	57,8	1022	56,7	2087
Siider	51,6	1050	58,7	1020	55,3	2084
Segujoogid	49,0	1048	52,9	1019	51,0	2081
Vein	49,9	1047	56,5	1017	53,2	2078
Kange alkohol	45,0	1049	47,2	1021	46,2	2084
Teised uimastid						
Kanep	31,5	1031	29,8	1004	30,6	2048
Amfetamiinid	13,4	1034	8,3	1014	10,9	2062
Ecstasy	15,8	1030	11,1	1009	13,5	2053
Kokaiin	13,1	1033	11,0	1009	12,1	2056
Rahustid ja/või uinutid (arsti korralduseta)	20,8	1033	23,3	1012	22,2	2059

LISATABEL 3. Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine, kõik õpilased, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Tavasigarett	10,2	11,9	12,8	65,1	2070
E-sigaret	24,9	12,8	17,7	44,6	2071
Huuletubakas (snus)	11,9	7,3	9,4	71,4	2078
Nikotiinipadjad	12,2	4,9	6,5	76,5	2078
Vesipiip	2,1	3,6	8,1	86,1	1781
Kuumutatavad tubakatooted	4,9	3,6	6,5	84,9	1758

LISATABEL 3a. Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine, poisid, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Tavasigarett	10,1	10,3	12,4	67,2	1048
E-sigaret	21,1	11,5	18,6	48,8	1046
Huuletubakas (snus)	12,9	7,5	9,3	70,3	1050
Nikotiinipadjad	14,2	4,5	7,0	74,3	1050
Vesipiip	2,9	3,4	8,8	85,0	1046
Kuumutatavad tubakatooted	5,3	3,6	7,2	83,9	1046

LISATABEL 3b. Tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamine, tüdrukud, %

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Tavasigarett	9,9	13,5	13,3	63,3	1008
E-sigaret	28,4	14,3	16,7	40,6	1011
Huuletubakas (*snus*)	10,9	6,9	9,3	73,0	1014
Nikotiinipadjad	10,1	5,1	5,7	79,1	1014
Vesipiip	1,2	4,0	7,2	87,6	1008
Kuumutatavad tubakatooted	4,5	3,5	5,7	86,3	1010

LISATABEL 4. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	25,0	17,1	16,9	10,8	11,3	7,8	11,1	2041
Olnud purjus	68,6	16,0	6,0	3,9	2,4	1,2	1,9	2075
Teised uimastid								
Kanep	80,9	7,3	3,5	1,9	1,9	1,0	3,6	2064

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiinid	95,8	1,9	2,3	2054
Ecstasy	95,3	1,9	2,8	2062
Kokaiin	96,1	2,2	1,7	2056
LSD ja teised hallutsinogeenid	95,5	2,6	1,9	2057
Seened (magic mushrooms)	95,8	2,4	1,9	2055
GHB	97,8	0,7	1,5	2054
Ketamiin	97,4	1,2	1,4	2048
Fentanüül	97,9	0,6	1,5	2043
Sünteetilisi opioide	97,0	0,8	2,2	2063
Heroiin	97,3	1,1	1,6	2052
Inhalandid	89,2	6,5	4,4	2061
Uusi psühhoaktiivseid aineid	93,4	2,2	2,6	2062
Rahustid ja/või uinutid (arsti korralduseta)	86,4	6,8	6,8	2071
Valuvaigistid kaifi saamiseks	93,4	3,0	3,5	2059
Alkohol koos tablettidega	94,9	3,2	2,0	2056
Süstitavad uimastid (nt heroiin, amfetamiin)	97,6	0,8	1,6	2056

LISATABEL 4a. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, poisid, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	27,3	19,3	15,8	10,5	9,3	6,3	11,5	1034
Olnud purjus	72,1	13,8	5,2	3,8	1,7	1,0	2,3	1045
Teised uimastid								
Kanep	79,2	7,2	3,3	2,7	1,8	0,7	5,0	1036

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiinid	95,0	1,8	3,2	1030
Ecstasy	94,8	2,0	3,2	1033
Kokaiin	95,5	2,0	2,5	1031
LSD ja teised hallutsinogeenid	94,9	2,5	2,6	1031
Seened (magic mushrooms)	94,3	3,0	2,7	1030
GHB	97,4	0,8	1,8	1028
Ketamiin	96,5	1,3	2,2	1027
Fentanüül	97,3	0,5	2,2	1020
Heroiin	97,0	0,8	2,2	1029
Inhalandid	90,2	6,0	3,8	1033
Uusi psühhoaktiivseid aineid	92,5	2,5	3,0	1033
Rahustid ja/või uinutid (arsti korralduseta)	90,2	4,8	5,0	1040
Valuvaigistid kaifi saamiseks	94,2	2,7	3,1	1033
Alkohol koos tablettidega	96,0	2,0	2,0	1029
Süstitavad uimastid (nt heroiin, amfetamiin)	96,7	1,1	2,2	1029

LISATABEL 4b. Uimastite tarvitamise sagedus elu jooksul, tüdrukud, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	22,8	14,9	18,1	11,2	13,4	9,5	10,2	993
Olnud purjus	65,3	18,2	6,8	3,8	3,1	1,4	1,5	1016
Teised uimastid								
Kanep	82,7	7,3	3,7	1,1	1,9	1,3	2,1	1014

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiinid	96,7	1,9	1,4	1010
Ecstasy	96,3	1,6	2,2	1015
Kokaiin	96,9	2,3	0,8	1011
LSD ja teised hallutsinogeenid	96,3	2,6	1,1	1012
Seened (magic mushrooms)	97,6	1,5	0,9	1011
GHB	98,4	0,6	1,0	1012
Ketamiin	98,4	1,1	0,5	1007
Fentanüül	98,7	0,7	0,6	1009
Heroiin	97,9	1,4	0,7	1009
Inhalandid	88,7	6,5	4,8	1014
Uusi psühhoaktiivseid aineid	94,4	1,9	2,2	1015
Rahustid ja/või uinutid (arsti korralduseta)	82,9	8,6	8,6	1017
Valuvaigistid kaifi saamiseks	92,9	3,3	3,9	1012
Alkohol koos tablettidega	94,0	4,2	1,8	1013
Süstitavad uimastid (nt heroiin, amfetamiin)	98,7	0,5	0,8	1013

LISATABEL 5. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	39,1	24,3	13,5	8,3	7,0	3,7	4,1	2020
Olnud purjus	76,7	14,0	4,4	1,8	1,2	0,6	1,4	2048
Teised uimastid								
Kanep	86,0	5,4	1,8	1,9	1,6	0,4	2,9	2053

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiin	96,8	1,2	2,1	2059
Ecstasy	96,2	1,5	2,3	2061
Metamfetamiin	97,3	1,0	1,7	2060
Kokaiin	97,3	1,2	1,6	2054
Inhalandid	94,3	3,2	2,5	2059

LISATABEL 5a. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, poisid, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	44,1	23,8	11,8	6,4	6,1	2,3	5,5	1013
Olnud purjus	79,7	11,6	3,9	1,5	1,0	0,5	1,9	1035
Teised uimastid								
Kanep	84,8	5,4	1,9	2,3	0,9	0,3	4,5	1026

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiin	95,7	1,1	3,2	1031
Ecstasy	95,6	1,4	3,0	1033
Metamfetamiin	96,2	1,2	2,6	1032
Kokaiin	96,4	1,3	2,3	1029
Inhalandid	95,1	2,1	2,8	1032

LISATABEL 5b. Uimastite tarvitamise sagedus viimasel 12 kuul, tüdrukud, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	34,1	25,0	15,0	10,4	8,0	5,0	2,5	993
Olnud purjus	74,0	16,2	4,8	1,9	1,5	0,8	0,8	999
Teised uimastid								
Kanep	87,4	5,3	1,8	1,4	2,3	0,6	1,3	1013

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Amfetamiin	97,8	1,3	0,9	1014
Ecstasy	96,9	1,5	1,6	1014
Metamfetamiin	98,4	0,9	0,7	1014
Kokaiin	98,3	1,1	0,6	1011
Inhalandid	93,8	4,1	2,1	1013

LISATABEL 6. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, kõik õpilased, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	68,5	19,0	6,8	2,1	1,3	0,3	2,0	2045
sh õlut	82,1	11,2	2,8	1,1	0,5	0,4	1,8	2079
siidrit	80,7	12,6	2,6	1,5	0,7	0,3	1,6	2075
segujooke	81,1	11,1	3,7	1,3	1,0	0,3	1,6	2076
veini	74,0	18,3	3,8	1,5	0,6	0,3	1,5	2077
kanget alkoholi	73,6	15,7	4,6	1,7	1,7	0,9	1,8	2078
Olnud purjus	91,7	5,0	1,1	0,5	0,5	0,2	1,1	2061
Teised uimastid								
Kanep	93,1	2,6	0,7	0,7	0,7	0,2	2,0	2049

	Kordade arv							
	0	**<1 nädalas**	**<1 päevas**	**1–5 päevas**	**6–10 päevas**	**11–20 päevas**	**Al 21 päevas**	**Kokku (arv)**
Suitsetatud sigarettide arv	86,0	7,0	2,2	2,4	0,4	0,3	1,7	2087

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Inhalandid	96,7	1,5	1,8	2058

LISATABEL 6a. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, poisid, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	71,7	16,1	5,6	1,8	1,2	0,3	3,3	1028
sh õlut	76,0	13,9	4,0	1,8	0,7	0,4	3,2	1047
siidrit	83,4	9,3	2,6	1,1	0,7	0,4	2,6	1046
segujooke	82,9	8,7	3,4	1,1	0,9	0,5	2,6	1045
veini	79,9	13,2	3,2	0,9	0,2	0,2	2,5	1044
kanget alkoholi	74,5	14,7	3,6	2,1	1,6	0,6	2,9	1046
Olnud purjus	90,5	5,1	1,2	0,4	0,9	0,3	1,6	1041
Teised uimastid								
Kanep	92,2	2,6	0,5	0,5	0,8	0,2	3,2	1023

	Kordade arv							
	0	**<1 nädalas**	**<1 päevas**	**1–5 päevas**	**6–10 päevas**	**11–20 päevas**	**Al 21 päevas**	**Kokku (arv)**
Suitsetatud sigarettide arv	85,4	7,5	1,1	2,6	0,4	0,4	2,7	1052

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Inhalandid	96,8	0,8	2,4	1031

LISATABEL 6b. Uimastite tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul, tüdrukud, %

	Kordade arv							
	0	**1–2**	**3–5**	**6–9**	**10–19**	**20–39**	**Al 40**	**Kokku (arv)**
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	65,7	21,8	7,9	2,4	1,4	0,3	0,5	1003
sh õlut	88,6	8,4	1,4	0,4	0,4	0,4	0,5	1018
siidrit	78,3	16,0	2,6	1,8	0,6	0,2	0,6	1015
segujooke	79,6	13,6	3,8	1,5	1,0	0,1	0,6	1017
veini	68,2	23,5	4,3	2,2	0,9	0,5	0,5	1019
kanget alkoholi	73,1	16,7	5,3	1,3	1,8	1,2	0,7	1018
Olnud purjus	93,0	4,9	0,8	0,7	0,1	0,0	0,5	1006
Teised uimastid								
Kanep	94,3	2,6	0,9	1,0	0,6	0,0	0,7	1012

	Kordade arv							
	0	**<1 nädalas**	**<1 päevas**	**1–5 päevas**	**6–10 päevas**	**11–20 päevas**	**Al 21 päevas**	**Kokku (arv)**
Suitsetatud sigarettide arv	87,1	6,4	3,0	2,3	0,5	0,2	0,6	1021

	Mitte kunagi	**1–2**	**Al 3**	**Kokku (arv)**
Inhalandid	96,6	2,2	1,2	1013

LISATABEL 7. Viimasel joomiskorral tarvitatud alkoholi kogus, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Õlu			
Pole kunagi õlut joonud	41,9	53,3	47,4
Viimasel korral õlut ei joonud	21,3	32,3	26,7
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	19,6	9,3	14,6
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	8,6	3,7	6,3
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	4,1	0,8	2,5
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	4,4	0,6	2,6
Kokku (arv)	1040	1016	2070
Siider			
Pole kunagi siidrit joonud	54,1	44,6	49,3
Viimasel korral siidrit ei joonud	24,1	29,5	26,9
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	10,1	14,2	12,1
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	7,5	8,5	8,0
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	1,4	2,1	1,8
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	2,7	1,1	1,9
Kokku (arv)	1036	1011	2059
Segujooke (u 5% alkoholisisaldusega)			
Pole kunagi segujooke joonud	59,3	49,4	54,3
Viimasel korral segujooke ei joonud	19,9	25,8	22,8
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	2,3	1,8	2,1
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	7,2	7,6	7,4
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	8,4	14,2	11,2
5 või rohkem pudelit/purki (üle 2 l)	3,0	1,2	2,1
Kokku (arv)	1041	1014	2069
Vein			
Pole kunagi veini joonud	46,9	32,8	39,9
Viimasel korral veini ei joonud	24,0	26,5	25,4
Vähem kui 2 klaasi (alla 20 cl)	19,3	28,9	23,9
2–3 klaasi (20–40 cl)	4,9	6,0	5,5
Pool pudelit kuni pudel (41–74 cl)	1,8	2,9	2,3
Pudel või rohkem (üle 74 cl)	3,2	3,0	3,1
Kokku (arv)	1046	1015	2075
Kange alkohol			
Pole kunagi kangeid jooke joonud	54,0	48,5	51,3
Viimasel korral kangeid jooke ei joonud	12,6	17,5	15,0
Vähem kui 2 drinki (alla 8 cl)	9,8	12,7	11,2
2–3 drinki (8–15 cl)	9,7	9,5	9,6
4–6 drinki (16–24 cl)	5,9	6,3	6,1
Üle 6 dringi (üle 24 cl)	8,1	5,5	6,8
Kokku (arv)	1044	1014	2072

LISATABEL 8. Jõi vähemalt 5 napsu (drinki) järjest ühel joomiskorral viimase 30 päeva jooksul, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Ei kordagi	75,8	72,8	74,3
1 kord	6,2	7,9	7,0
2 korda	5,2	6,2	5,6
3–5 korda	5,1	6,5	5,8
6–9 korda	2,5	3,3	2,9
10 või enam korda	5,2	3,3	4,4
Kokku (arv)	1047	1017	2078

LISATABEL 9. Purjus olemise skaala viimasel joomiskorral, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
1 – üldse mitte	36,0	35,9	35,9
2	8,0	10,8	9,5
3	6,6	7,1	6,9
4	5,1	6,8	5,9
5	4,2	4,4	4,3
6	5,1	4,3	4,7
7	3,3	4,5	3,9
8	3,0	2,7	2,8
9	1,9	1,4	1,7
10 – nii purjus, et ei mäletanud enam	4,5	2,1	3,3
11 – pole kunagi alkoholi tarvitanud	22,4	20,0	21,2
Kokku (arv)	1044	1015	2072

LISATABEL 10. Viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemine viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanute hulgas, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Kaklused või löömingud	26,1	11,2	18,1
Õnnetused või vigastused	6,2	10,4	8,6
Kahjustatud või kaotatud asjad või riided	9,4	8,5	8,9
Tõsised vaidlused	7,1	7,2	7,3
Langemine röövi või varguse ohvriks	2,1	0,9	1,6
Probleemid politseiga	4,5	4,4	4,6
Sattumine haiglasse või kiirabisse tõsise alkoholimürgituse tõttu	1,3	1,7	1,7
Sattumine haiglasse või kiirabisse õnnetuse või vigastuse tõttu	1,1	0,6	0,9
Seksuaalvahekorda astumine ilma kondoomita	4,1	4,1	4,1
Sattumine soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks	2,4	3,0	2,7
Tahtlikult enda vigastamine	1,7	2,8	2,4
Sõitmine mopeedi, auto või muu mootorsõidukiga	3,9	2,2	3,1
Sattumine õnnetusse enda juhitud sõidukiga	1,1	0,6	0,9
Ujumine sügavas vees (basseinis, jões, järves või meres)	5,0	3,7	4,4
Kokku (arv)	566	993	1230

LISATABEL 11. Hinnang uimastite tarvitamisega seotud terviseriskile, %

		Poisid				Tüdrukud				Kõik õpilased		
	Väike risk või pole riski	**Keskmine risk**	**Suur risk**	**Ei tea**	**Väike risk või pole riski**	**Keskmine risk**	**Suur risk**	**Ei tea**	**Väike risk või pole riski**	**Keskmine risk**	**Suur risk**	**Ei tea**
Tubaka- ja nikotiinitooted												
Suitsetab aeg-ajalt sigarette	33,5	41,1	16,6	8,8	33,4	49,0	13,8	3,9	33,6	44,9	15,1	6,3
Suitsetab regulaarselt ≥1 paki päevas	6,8	16,5	67,9	8,9	4,3	15,7	76,4	3,7	5,5	16,2	72,1	6,3
Tarvitab e-sigarette korra-paar	70,7	11,3	8,5	9,5	78,7	11,3	5,6	4,4	74,6	11,4	7,1	6,9
Tarvitab e-sigarette igapäevaselt	11,9	29,5	49,4	9,3	6,7	29,1	59,7	4,5	9,3	29,4	53,4	6,9
Alkohol												
Tarvitab 1–2 õlut/napsu peaaegu iga päev	28,9	38,2	23,1	9,8	22,0	44,7	28,7	4,6	25,6	41,5	25,8	7,2
Tarvitab 4–5 õlut/napsu peaaegu iga päev	9,1	22,6	58,3	10,1	4,7	22,5	67,8	5,1	6,9	22,6	62,9	7,5
Tarvitab ≥5 õlut/napsu igal nädalalõpul	12,1	23,4	53,5	10,9	6,6	26,5	60,7	6,3	9,3	24,9	57,2	8,6
Teised uimastid												
Tarvitab kanepit korra-paar	51,4	19,0	15,8	13,9	52,2	23,1	16,5	8,2	51,9	21,0	16,1	11,0
Tarvitab kanepit aeg-ajalt	24,8	33,7	27,4	14,2	16,8	45,9	30,0	7,3	20,9	39,7	28,7	10,7
Tarvitab kanepit regulaarselt	11,1	17,1	58,1	13,7	5,0	12,1	76,0	7,0	8,1	14,6	67,0	10,3
Tarvitab sünteetilisi kannabinoide korra-paar	18,2	19,5	31,6	30,8	20,0	29,3	30,1	20,6	19,2	24,4	30,8	25,6
Tarvitab amfetamiine korra-paar	18,7	23,2	34,5	23,7	22,3	33,7	28,2	15,8	20,6	28,5	31,3	19,6
Tarvitab amfetamiine regulaarselt	6,2	7,4	63,9	22,6	2,9	6,8	76,0	14,4	4,6	7,1	69,9	18,4
Tarvitab *ecstasy*'t korra-paar	24,1	23,3	26,1	26,5	28,7	29,6	25,1	16,7	26,5	26,4	25,6	21,5
Tarvitab *ecstasy*'t regulaarselt	7,2	12,0	55,1	25,7	3,7	10,9	70,9	14,6	5,5	11,5	62,9	20,1

LISATABEL 12. Puudumine koolist viimase 30 päeva jooksul, %

	Ei ole puudunud	1–2 päeva	Vähemalt 3 päeva	Kokku (arv)
Haiguse tõttu				
Poisid	40,8	25,8	33,4	1023
Tüdrukud	33,8	27,6	38,6	976
Kõik õpilased	37,4	26,7	35,9	2012
Põhjuseta				
Poisid	71,7	18,9	9,4	970
Tüdrukud	68,0	21,6	10,4	926
Kõik õpilased	69,9	20,2	9,9	1909
Muudel põhjustel				
Poisid	42,1	35,0	22,9	1000
Tüdrukud	28,2	41,3	30,5	982
Kõik õpilased	35,2	38,2	26,6	1994

LISATABEL 13. Keskmine hinne eelmise veerandi (semestri) lõpus, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
4,5–5	33,3	46,8	40,0
4,0–4,4	32,0	30,3	31,2
3,5–3,9	20,3	15,2	17,8
3,0–3,4	11,4	5,9	8,6
2,5–2,9	1,8	1,3	1,5
2,0–2,4	1,2	0,5	0,8
Kokku (arv)	1003	996	2013

LISATABEL 14. Õpilaste vaba aja veetmine, kõik õpilased, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	8,7	14,0	16,8	23,5	37,0	2088
Teeb aktiivselt sporti	1,7	2,2	8,3	39,9	47,9	2077
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	15,5	35,3	28,1	13,6	7,5	2081
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	17,3	24,4	33,5	21,1	3,7	2084
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	17,7	12,7	17,2	28,8	23,7	2087
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	7,3	11,2	31,0	35,7	14,8	2078

LISATABEL 14a. Õpilaste vaba aja veetmine, poisid, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	1,9	3,4	9,1	25,9	59,7	1052
Teeb aktiivselt sporti	1,8	1,3	6,4	35,4	55,0	1047
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	19,6	35,6	28,1	10,9	5,8	1050
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	20,5	25,7	29,2	20,3	4,3	1049
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	24,3	14,1	16,8	24,4	20,3	1052
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	9,9	12,6	31,1	32,7	13,7	1045

LISATABEL 14b. Õpilaste vaba aja veetmine, tüdrukud, %

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt kord nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	15,8	24,8	24,7	20,9	13,8	1022
Teeb aktiivselt sporti	1,7	3,1	10,0	44,6	40,7	1016
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik kirjandus)	11,3	35,0	28,0	16,4	9,2	1017
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	14,1	22,7	38,1	21,9	3,1	1021
Tegeleb muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumenti)	11,1	11,2	17,5	33,2	27,0	1021
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm	4,6	9,8	30,8	38,9	15,9	1019

LISATABEL 15. Sõprade uimastitarvitamine, %

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Paljud või kõik sõbrad						
Suitsetavad sigarette	10,4	1000	9,6	993	10,1	2007
Tarvitavad e-sigarette	23,9	1002	31,4	992	27,7	2008
Tarvitavad alkoholi	23,1	999	29,4	991	26,3	2004
Joovad end purju	17,2	997	20,2	993	18,8	2004
Vähemalt üks minu sõpradest						
Tarvitab kanepit	39,8	998	36,5	989	38,2	2001
Tarvitab rahusteid ja/või uinuteid (arsti korralduseta)	21,4	1000	19,7	987	20,5	2001
Tarvitavad valuvaigisteid „kaifi“ saamiseks	14,3	997	9,8	989	12,1	2000
Tarvitab *ecstasy*'t	16,6	999	13,5	987	15,2	2000
Tarvitavad tähelepanu-aktiivsusravimeid (arsti korralduseta)	16,4	995	12,9	986	14,7	1995
Tarvitab inhalante	15,4	997	13,3	989	14,4	2000

LISATABEL 16. Erinevate uimastite tarvitamise sagedus piirkonniti, %

	Iga päev suitsetamine viimase 30 päeva jooksul	Olnud purjus vähemalt 3 korda viimase 12 kuu jooksul	Tarvitanud narkootilist ainet elu jooksul	Tarvitanud kanepit elu jooksul
Põhja-Eesti: Harju maakond	4,0	8,6	36,0	19,7
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond	4,1	10,0	32,4	18,9
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond	8,3	11,6	39,1	24,1
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond	8,0	6,3	30,8	10,7
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond	4,2	10,6	35,3	18,8

LISATABEL 17. Peretüüp ja uimastite tarvitamine, %

	Poisid			Tüdrukud		
	Oma ema ja isa	**Oma ja „uus“**	**Üks vanem**	**Oma ema ja isa**	**Oma ja „uus“**	**Üks vanem**
Tubakas						
Suitsetanud vähemalt korra elus	28,8	32,8	34,4	32,1	43,5	44,9
Suitsetanud viimasel kuul iga päev	4,3	4,6	3,9	1,8	6,9	4,6
Tarvitanud alkoholi viimasel kuul üle 5 korra	3,8	4,8	9,2	3,1	7,7	5,2
Olnud purjus viimasel aastal üle 3 korra	5,9	6,9	8,6	6,2	15,1	12,1
Teised uimastid vähemalt korra elu jooksul						
Mistahes narkootiline aine	27,0	31,2	34,4	33,3	45,1	41,3
Kanep	16,6	18,5	20,3	13,3	23,5	20,9
Amfetamiin	2,5	3,1	3,9	1,5	4,2	4,1
Ecstasy	2,8	3,1	4,6	2,6	5,5	3,6
Rahustid ja/või uinutid	6,7	9,3	11,8	15,9	17,2	15,8
Alkohol koos tablettidega	2,3	2,3	2,6	4,4	6,3	7,7
Inhalandid	8,0	9,2	6,5	8,7	16,0	13,3

LISATABEL 18. Rahulolu suhetega („Väga rahul“ ja „Rahul“ vastanute osakaal), %

	Poisid	**Tüdrukud**	**Kõik õpilased**
Suhted emaga	87,0	75,0	80,9
Suhted isaga	78,0	58,8	68,4

LISATABEL 19. Õpilaste suhted vanematega (osakaal vastanutest), %

	Poisid	**Tüdrukud**	**Kõik õpilased**
Vastasid 5–7 skaalal 1 „Üldse ei nõustu“ – 7 „Nõustun täielikult“			
Minu perekond püüab mind tõesti aidata	79,1	73,8	76,5
Ma saan oma perelt emotsionaalset abi ja tuge	69,5	58,8	63,9
Ma saan oma probleemidest oma perega rääkida	61,3	50,5	55,7
Minu pere on valmis aitama mul otsuseid teha	75,7	68,7	72,1
Nõustusid väidetega „Peaaegu alati“ või „Tihti“			
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha kodus	21,2	17,9	19,6
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha väljaspool kodu	22,0	20,5	21,2
Vanemad teavad, kellega ma olen õhtuti	67,9	84,9	76,5
Vanemad teavad, kus ma veedan õhtuid	70,2	84,7	77,5
Emalt/isalt on kerge raha laenata	53,6	67,0	60,3
Emalt/isalt on kerge raha kingituseks saada	55,2	64,1	59,8

LISATABEL 20. Õpilaste hinnangul vanemate reaktsioon, kui õpilane tarvitaks loetletud uimasteid, %

	Ei lubaks seda	Laidaks selle maha	Poleks selle vastu midagi	Kiidaks selle heaks	Ei tea
Ema reaktsioon					
Suitsetaksid sigarette	62,0	22,7	4,2	1,4	9,6
Jooksid end purju	48,4	32,5	7,0	1,0	11,1
Tarvitaksid kanepit	78,8	9,1	1,6	1,2	9,4
Tarvitaksid ecstasy't	81,5	6,2	1,2	1,2	10,0
Isa reaktsioon					
Suitsetaksid sigarette	59,3	19,2	5,0	1,4	15,1
Jooksid end purju	46,2	26,8	9,7	2,0	15,4
Tarvitaksid kanepit	72,4	9,1	2,4	1,3	15,1
Tarvitaksid ecstasy't	75,1	6,7	1,7	1,1	15,5

LISATABEL 21. Vanemate haridustase, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Isa (kasuisa)			
Kuni 8 (9) klassi	7,2	7,3	7,2
Lõpetamata keskharidus	1,5	2,3	1,9
Keskharidus	22,5	28,1	25,5
Lõpetamata kõrgharidus	7,7	4,9	6,3
Kõrgharidus	35,2	32,6	33,9
Ei tea	21,9	20,6	21,2
Mul pole isa (kasuisa)	4,1	4,1	4,1
Kokku (arv)	1010	999	2023
Ema (kasuema)			
Kuni 8 (9) klassi	3,3	4,9	4,1
Lõpetamata keskharidus	1,8	2,0	1,9
Keskharidus	21,3	27,1	24,3
Lõpetamata kõrgharidus	5,0	5,1	5,1
Kõrgharidus	49,3	48,5	48,7
Ei tea	17,1	11,6	14,4
Mul pole ema (kasuema)	2,3	0,8	1,5
Kokku (arv)	1005	997	2016

LISATABEL 22. Hinnang oma pere majanduslikule olukorrale võrreldes teiste peredega Eestis, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Väga palju parem	8,7	6,4	7,5
Palju parem	18,6	17,1	17,7
Veidi parem	31,6	25,9	28,8
Umbes sama	30,2	38,6	34,4
Veidi halvem	8,5	10,3	9,4
Palju halvem	1,7	1,3	1,5
Väga palju halvem	0,7	0,5	0,6
Kokku (arv)	1007	991	2012

LISATABEL 23. Teabeallikad uimastite kohta, mida õpilased peavad usaldusväärseks, % *(lubatud mitu vastusevarianti)*

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Terviseõpetus koolis	32,9	36,0	34, 4
Narko.ee	34,9	33,1	34,0
Sõpradelt kuuldud jutud	8,9	4,8	6,8
Ajaleheartiklid	4,7	4,6	4,6
Noorte TV-saated	3,9	6,7	5,3
Kampaaniad (plakatid, reklaamiklipid jne)	2,2	1,4	1,8
Muud veebisaidid	12,6	13,4	13,1

LISATABEL 24. Sotsiaalmeedia kasutamine, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	26,1	40,0	33,0
Nõustun osaliselt	29,8	33,5	31,6
Nii ja naa	23,6	17,6	20,7
Osaliselt ei nõustu	9,6	4,4	7,0
Ei nõustu üldse	10,9	4,6	7,8
Mul läheb tuju ära, kui ma ei saa veeta aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	6,2	10,9	8,5
Nõustun osaliselt	11,4	16,8	14,1
Nii ja naa	21,0	26,9	23,9
Osaliselt ei nõustu	24,3	22,4	23,4
Ei nõustu üldse	37,2	23,0	30,1
Mu vanemad ütlevad, et ma veedan liiga palju aega sotsiaalmeedias			
Nõustun täielikult	17,9	25,5	8,5
Nõustun osaliselt	15,8	19,6	14,1
Nii ja naa	22,3	20,7	23,9
Osaliselt ei nõustu	14,2	15,3	23,4
Ei nõustu üldse	29,8	18,9	30,1

LISATABEL 25. Mängimine arvutis, tahvelarvutis, konsoolis nutitelefonis või muus elektroonikaseadmes, %

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Veedan liiga palju aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	17,7	8,2	13,1
Nõustun osaliselt	22,5	10,6	16,5
Nii ja naa	23,5	14,2	18,8
Osaliselt ei nõustu	13,9	16,5	15,2
Ei nõustu üldse	22,3	50,6	36,4
Mul läheb tuju ära, kui ma ei saa veeta aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	7,4	5,4	6,4
Nõustun osaliselt	11,0	4,1	7,6
Nii ja naa	18,8	11,1	15,1
Osaliselt ei nõustu	21,0	15,1	18,0
Ei nõustu üldse	41,8	64,3	52,9
Mu vanemad ütlevad, et ma veedan liiga palju aega mängimise peale			
Nõustun täielikult	17,4	7,2	12,4
Nõustun osaliselt	15,3	6,2	10,7
Nii ja naa	20,1	10,2	15,2
Osaliselt ei nõustu	14,8	10,6	12,8
Ei nõustu üldse	32,4	65,9	49,0